

**Міністерство освіти і науки України**  
**Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка**  
**Кафедра соціальної педагогіки та корекційної освіти**

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри соціальної педагогіки  
та корекційної освіти  
доктор педагогічних наук, професор

\_\_\_\_\_ Т.О. Логвиненко

«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2025 р.

**ІНТЕГРАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ  
У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ**

**Спеціальність 231 Соціальна робота**  
**галузі знань 23 Соціальна робота**

Магістерська робота  
на здобуття кваліфікації – «Магістр з соціальної роботи за спеціалізацією  
соціальна педагогіка»

Автор роботи **Андріан ГРИЦАЙ** \_\_\_\_\_

*підпис*

Науковий керівник кандидат педагогічних наук,  
ст. викладач **Ігор ЗУБРИЦЬКИЙ** \_\_\_\_\_

*підпис*

**Дрогобич, 2025**

# ІНТЕГРАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

(тема роботи)

Оцінка за стобальною шкалою:

Оцінка за національною чотирибальною шкалою:

Коротка мотивація захисту:

[illegible]

\_\_\_\_\_ Голова ЕК \_\_\_\_\_  
 Дата підпис прізвище, ім'я

Секретар ЕК \_\_\_\_\_

підпис                      прізвище, ім'я

## Анотація

### Інтеграція соціальних послуг у територіальних громадах

У магістерській роботі теоретично обґрунтовано та проаналізовано процеси інтеграції соціальних послуг в умовах децентралізації та воєнного стану. З'ясовано зміст поняття «соціальні послуги», їх роль у системі соціального захисту та окреслено сутність інтеграції як багаторівневого процесу координації дій соціальної, медичної, освітньої та адміністративної сфер. Узагальнено нормативно-правове забезпечення інтеграції соціальних послуг в Україні та визначено ключові організаційно-управлінські, професійні, фінансові, цифрові й community-based механізми її реалізації на рівні територіальних громад.

На прикладі громад Львівської області проаналізовано сучасний стан інтегрованих соціальних послуг, інфраструктурну спроможність та основні бар'єри інтеграції (інституційна фрагментарність, ресурсна нерівність, кадровий дефіцит, низька цифровізація, нестабільне фінансування). Описано позитивні практики Львівської, Стрийської, Трускавецької, Дрогобицької та Червоноградської громад, які демонструють ефективні моделі міжвідомчої взаємодії, роботи мультидисциплінарних команд, цифрової координації та партнерства з громадськими організаціями.

**Ключові слова:** соціальні послуги, інтеграція соціальних послуг, територіальна громада, децентралізація, соціальна політика, мультидисциплінарна команда, community-based підхід.

## Annotation

### Integration of Social Services in Territorial Communities

The master's thesis provides a theoretical justification and comprehensive analysis of the processes of integrating social services under conditions of decentralisation and martial law. The study clarifies the concept of social services, their role within the national system of social protection, and defines integration as a multi-level process of coordinating the activities of social, medical, educational and administrative sectors. The regulatory and legal framework for the integration of social services in Ukraine is summarised, and key organisational-managerial, professional, financial, digital, and community-based mechanisms for implementing integration at the level of territorial communities are identified.

Using the example of territorial communities in Lviv Region, the thesis analyses the current state of integrated social services, infrastructural capacity, and major barriers to integration (institutional fragmentation, resource inequality, staff shortages, low levels of digitalisation, and unstable funding). The study also outlines positive practices demonstrated by the Lviv, Stryi, Truskavets, Drohobych and Chervonohrad communities, which exemplify effective models of interagency cooperation, the work of multidisciplinary teams, digital coordination, and partnerships with civil society organisations.

**Keywords:** social services, integration of social services, territorial community, decentralisation, social policy, multidisciplinary team, community-based approach.

## ЗМІСТ

|                                                                                                    |               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| <b>ВСТУП.....</b>                                                                                  | <b>5</b>      |
| <br><b>РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....</b> | <br><b>8</b>  |
| 1.1. Соціальні послуги як елемент системи соціального захисту.....                                 | 8             |
| 1.2. Сутність інтеграції соціальних послуг.....                                                    | 12            |
| 1.3. Нормативно-правове забезпечення інтеграції соціальних послуг в Україні.....                   | 17            |
| 1.4. Механізми інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах...                           | 23            |
| <b>Висновки до розділу 1.....</b>                                                                  | <b>25</b>     |
| <br><b>РОЗДІЛ ІІ. СУЧАСНИЙ СТАН ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....</b>    | <br><b>27</b> |
| 2.1. Соціальні послуги в умовах децентралізації.....                                               | 27            |
| 2.2. Інфраструктура соціальних послуг у територіальних громадах.....                               | 31            |
| 2.3. Проблеми інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах Львівської області.....       | 37            |
| 2.4. Позитивні практики інтеграції соціальних послуг (на прикладі громад Львівської області).....  | 41            |
| <b>Висновки до розділу 2.....</b>                                                                  | <b>44</b>     |
| <br><b>ВИСНОВКИ.....</b>                                                                           | <br><b>47</b> |
| <br><b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>                                                         | <br><b>49</b> |
| <br><b>ДОДАТКИ.....</b>                                                                            | <br><b>58</b> |

## ВСТУП

Сучасний розвиток українського суспільства супроводжується масштабними трансформаціями у сфері публічного управління та соціальної політики. Реформа децентралізації, розпочата у 2014 році, суттєво змінила модель функціонування системи соціального захисту, передавши територіальним громадам значно ширші повноваження щодо організації соціальних послуг, формування локальної інфраструктури підтримки та реагування на потреби населення. У цьому контексті інтеграція соціальних послуг постає головною умовою ефективності соціальної політики на місцевому рівні, оскільки забезпечує узгодженість дій різних інституцій, комплексність підтримки людини та раціональне використання ресурсів громади.

*Актуальність теми* посилюється впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Насамперед, процес децентралізації виявив значні відмінності між громадами щодо їх ресурсного забезпечення, кадрового потенціалу та здатності організовувати системну соціальну роботу. Водночас повномасштабна агресія росії проти України спричинила різке збільшення кількості осіб, які потребують різних видів соціальних послуг: внутрішньо переміщених осіб, сімей військовослужбовців, людей з інвалідністю, дітей у складних життєвих обставинах та осіб, що пережили травматичні події. За цих умов громади змушені оперативно адаптувати моделі соціальної підтримки, розширювати мережу послуг і налагоджувати міжвідомчу взаємодію.

Іншим вагомим фактором є вимоги міжнародних інституцій (ООН, Рада Європи, ЄС), які наголошують на необхідності переходу від фрагментованої системи соціальних послуг до інтегрованих моделей, що базуються на індивідуальному підході, кейс-менеджменті, мультидисциплінарних командах і цифровізації процесів. Інтеграція соціальних сервісів дозволяє уникнути дублювання функцій, підвищити адресність підтримки та забезпечити сталість соціальних результатів на рівні громади.

Проблематика інтеграції соціальних послуг перебуває у фокусі наукових досліджень. Значний внесок у її розроблення здійснили О. Безпалько,

О. Вакуленко, Н. Гусак, І. Зверева, Н. Кабаченко, А. Капська, О. Карпенко, М. Лукашевич, І. Мигович, В. Назарук, І. Пеша, Т. Семигіна, І. Сопівник, Т. Спіріна, Л. Тюптя та інші. Їхні праці присвячені теорії соціальної роботи, структурі соціальних послуг, технологіям підтримки сімей і дітей, а також організації діяльності соціальних інституцій у територіальних громадах. У дослідженнях Р. Вайноли, К. Данилюк, О. Денисюк, К. Дубич, Л. Гребінь, І. Єременко, І. Зверєвої, О. Іванової, О. Карпенко, І. Каспрук, О. Козловського, Т. Лях, Н. Кубай, Е. Лібанової, В. Муляви, Д. Пунтуса, К. Савчук, Н. Сухицької та інших розглядаються управлінські аспекти соціальної політики, функціонування центрів надання соціальних послуг, компетентності фахівців соціальної сфери та інституційна спроможність органів місцевого самоврядування. Їхні наукові напрацювання становлять методологічну основу магістерської роботи.

Наукова проблема дослідження полягає у необхідності комплексної оцінки того, як саме територіальні громади – зокрема громади Львівської області – реалізують інтеграцію соціальних послуг, які моделі використовують, з якими викликами стикаються та які можливості відкриваються для підвищення ефективності соціальної політики. Попри наявність нормативних новацій і методичних рекомендацій, практична реалізація інтеграції є нерівномірною та потребує системного аналізу і науково обґрунтованих пропозицій. Сукупність факторів – різний рівень інституційної спроможності громад, загострення соціальних проблем в умовах війни, брак координації між службами, розрив між нормативними вимогами й реальною практикою – зумовила вибір теми магістерського дослідження *«Інтеграція соціальних послуг у територіальних громадах»*.

**Мета та завдання дослідження.** Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та аналізі процесів інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах, а також у визначенні механізмів і практик, що забезпечують підвищення ефективності соціальної політики на місцевому рівні.

Для досягнення мети визначено такі завдання:

- уточнити зміст та сучасні підходи до інтеграції соціальних послуг у теоретичному й нормативному дискурсі;
- проаналізувати нормативно-правові та управлінські механізми інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах;
- дослідити стан надання соціальних послуг та виявити основні бар'єри інтеграції у громадах Львівської області;
- окреслити ефективні моделі та визначити напрями удосконалення інтегрованої системи соціальних послуг.

*Об'єкт дослідження* – інтеграція соціальних послуг як складова соціальної політики територіальних громад.

*Предмет дослідження* – механізми, умови та практики інтеграції соціальних послуг, що забезпечують їх доступність та результативність.

*Методологічну основу* становлять системний, структурно-функціональний, інституційний і порівняльний підходи, а також кейс-орієнтований аналіз. Емпіричну базу формують аналіз локальних нормативних документів, контент-аналіз офіційних ресурсів громад, напівструктуровані інтерв'ю з фахівцями соціальної роботи.

*Наукова новизна* роботи полягає у комплексній оцінці інтеграційних процесів у сфері соціальних послуг на рівні територіальних громад, узагальненні інноваційних моделей їх реалізації та формулюванні рекомендацій щодо підвищення ефективності інтегрованої системи підтримки населення.

*Практичне значення* полягає у можливості використання результатів дослідження органами місцевого самоврядування, керівниками центрів соціальних послуг і фахівцями соціальної сфери для оптимізації управління, удосконалення програм підтримки, розвитку мультидисциплінарних форматів та цифрових сервісів.

**Структура магістерської роботи.** Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (68 найменувань, з них 6 – іноземною мовою). Робота містить 8 таблиць.

## РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

### 1.1. Соціальні послуги як елемент системи соціального захисту

У сучасних умовах реформування соціальної сфери та децентралізації влади особливого значення набуває формування такої моделі соціального захисту, у центрі якої перебуває людина та її реальні потреби. Саме в цьому контексті *соціальні послуги* розглядаються як один із основних інструментів забезпечення добробуту населення, підтримки осіб у складних життєвих обставинах та зміцнення соціальної безпеки громади.

У науковому дискурсі поняття *соціальних послуг* трактується як цілеспрямована діяльність суб'єктів соціальної сфери, спрямована на запобігання соціальним ризикам, подолання наслідків кризових ситуацій та відновлення здатності особи до повноцінного соціального функціонування [1; 10; 50]. У фахових словниках це трактування деталізується. Зокрема, *Словник із соціальної роботи* визначає *соціальні послуги* (англ. *social services*, нім. *Sozialbedienungen*) як «дії з надання клієнту соціальної служби допомоги у задоволенні його потреб відповідно до видів соціального обслуговування» [52]. У *Термінологічному словнику* для спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», укладеному Н. Сухицькою та К. Данилюк, уточнюється, що *соціальні послуги* – це дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб чи сімей, які перебувають у цих умовах. Автори також виокремлюють *соціальні послуги за місцем проживання*, що надаються в домашніх умовах отримувачів, та *соціальні послуги у громаді*, які передбачають роботу за місцем перебування отримувачів, у тому числі у відкритому громадському середовищі (на вулиці) [56, с. 70]. Таке розмежування дозволяє точніше окреслити просторову організацію соціальної підтримки та відображає сучасні тенденції розвитку соціальних сервісів на локальному рівні.

Європейські документи, зокрема *Європейська соціальна хартія* (1996) та *Європейський довідник соціальних послуг* (European Social Services, 2020), визначають такі послуги як невід’ємний компонент системи добробуту, який поєднує профілактичну, підтримувальну, реабілітаційну та інтеграційну функції [10; 67].

Нормативною основою сучасної системи соціальних послуг в Україні є *Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 р. № 2671-VIII*, який уперше законодавчо закріпив поняття «базові соціальні послуги», «вразливі групи населення», «забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг», «складні життєві обставини», «соціальні послуги», «соціальні послуги загальнонаціонального значення» та інші й визначив їх класифікацію й принципи надання. Згідно зі ст. 1 Закону, *соціальні послуги* – «дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають. Особі/сім’ї можуть надаватися одна або одночасно декілька соціальних послуг . *Порядок організації надання соціальних послуг* затверджується Кабінетом Міністрів України» [43]. Такий підхід повністю корелює з *Рекомендацією Комітету міністрів Ради Європи CM/Rec(2011)14 щодо соціальних послуг загального інтересу*, де підкреслено важливість доступності, інклюзивності та міжвідомчої координації [59].

У структурі соціального захисту соціальні послуги виконують профілактичні, підтримувальні, кризові, реабілітаційні та інтеграційні функції. У працях європейських дослідників В. Deacon, М. Hulse, Р. Stubbs, G. Esping-Andersen, А. Немеґіґск вони розглядаються як основа «активної соціальної політики», орієнтованої на розвиток автономії особи й подолання залежності від системи допомоги [8; 65]. Українські науковці К. Дубич, Т. Лях, О. Карпенко акцентують, що соціальні послуги є основним інструментом адресності та індивідуалізації підтримки, особливо в умовах децентралізації [1; 9; 15].

Реформа децентралізації істотно змінила підходи до організації соціальних послуг, інтегрувавши їх у систему публічного управління територіальних

громад. Відповідно до ст. 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР, громади отримали повноваження формувати та розвивати мережу соціальних установ, визначати потреби населення та забезпечувати доступність необхідних видів підтримки (див. Додаток А). Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку установа диференційованої плати за надання соціальних послуг» від 01.06.2020 р. № 429 [37] визначає базовий перелік соціальних послуг, що включає сімнадцять основних видів допомоги й формує засади локальної соціальної інфраструктури (Табл. 1.1.). Такий підхід узгоджується з європейськими стандартами, зокрема концепцією *community-based systems*, запропонованою Європейською комісією/European Commission у 2017 році, яка підкреслює необхідність розвитку сервісів, орієнтованих на людину та її соціальне середовище [63].

Таблиця 1.1.

**Базові соціальні послуги відповідно до ст. 16 Закону України  
«Про соціальні послуги» від 17.01.2019 р. № 2671-VIII**

| п/п | Назва соціальної послуги                    | Зміст послуги                                                                                                                                            |
|-----|---------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1   | <i>Догляд вдома, денний догляд</i>          | надання допомоги особам, які частково або повністю втратили здатність до самообслуговування, у їхньому домогосподарстві або в умовах денного перебування |
| 2   | <i>Підтримане проживання</i>                | організація життєдіяльності осіб, які потребують супроводу, у спеціально облаштованих помешканнях з метою їх максимальної самостійності                  |
| 3   | <i>Соціальна адаптація</i>                  | сприяння пристосуванню особи чи сім'ї до нових соціальних умов, подоланню наслідків складних життєвих обставин та відновленню соціальних навичок         |
| 4   | <i>Соціальна інтеграція та реінтеграція</i> | повернення особи до активної участі в житті громади, відновлення її соціальних зв'язків, функцій та ролей після кризових ситуацій                        |
| 5   | <i>Надання притулку</i>                     | тимчасове забезпечення безпечного місця перебування, життєво необхідних умов, захисту та підтримки                                                       |
| 6   | <i>Екстренне (кризове) втручання</i>        | негайна допомога особам у ситуаціях загрози життю чи здоров'ю, насильства або гострого кризового стану.                                                  |

|    |                                                                                               |                                                                                                                                         |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 7  | <i>Консультування</i>                                                                         | надання інформаційної, психологічної, правової чи соціальної підтримки з метою розв'язання проблемної ситуації                          |
| 8  | <i>Соціальний супровід</i>                                                                    | довготривала підтримка особи або сім'ї, що включає оцінювання потреб, планування допомоги, координацію та моніторинг її отримання       |
| 9  | <i>Представництво інтересів</i>                                                               | захист прав та інтересів отримувача послуг у взаємодії з державними органами, установами та іншими суб'єктами                           |
| 10 | <i>Посередництво</i>                                                                          | сприяння врегулюванню суперечок і непорозумінь між сторонами шляхом організованої взаємодії та комунікації                              |
| 11 | <i>Соціальна профілактика</i>                                                                 | дії, спрямовані на попередження соціальних ризиків, негативних явищ та виникнення складних життєвих обставин                            |
| 12 | <i>Натуральна допомога</i>                                                                    | забезпечення отримувачів товарами першої необхідності (одяг, взуття, гігієнічні засоби, продукти харчування тощо)                       |
| 13 | <i>Фізичний супровід осіб з порушеннями опорно-рухового апарату та іншими видами порушень</i> | допомога у пересуванні та виконанні фізичних дій особам, які мають значні обмеження мобільності або функціонування                      |
| 14 | <i>Переклад жестовою мовою</i>                                                                | забезпечення комунікації осіб з порушеннями слуху через переклад жестової мови у різних сферах життєдіяльності                          |
| 15 | <i>Догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних</i>                             | тимчасове забезпечення дітей, які не можуть проживати у родині, умовами, максимально подібними до сімейних                              |
| 16 | <i>Супровід під час інклюзивного навчання</i>                                                 | сприяння дитині з особливими освітніми потребами у доступі до освітнього процесу, адаптації та комунікації                              |
| 17 | – пункт виключено Законом № 4332-IX від 26.03.2025 р.)                                        | норма втратила чинність                                                                                                                 |
| 18 | <i>Медіація</i>                                                                               | процес добровільного врегулювання конфлікту за допомогою нейтрального медіатора, який допомагає сторонам дійти взаємоприйнятної рішення |

*Джерело:* сформовано автором на підставі [21; 22; 23; 24;-25; 26; 27; 28; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38]

Доцільно вказати, що у сучасному нормативно-правовому дискурсі базові соціальні послуги визначаються як мінімально гарантований державою та територіальною громадою перелік видів соціальної підтримки, спрямованих на забезпечення життєвих потреб людини, профілактику та подолання складних

життєвих обставин, а також відновлення її здатності до самостійного функціонування [42; 43]. Їх сутнісною характеристикою є *універсальність, доступність і стандартизована якість*, що забезпечує рівний доступ населення до першочергової соціальної підтримки незалежно від місця проживання. Саме базові соціальні послуги створюють фундамент місцевої системи соціального захисту, формують «першу лінію» реагування на індивідуальні та сімейні запити й виступають визначальним структурним елементом інтегрованої моделі надання соціальних послуг у територіальних громадах.

Важливим аспектом є інтегративний характер соціальних послуг, що передбачає узгоджену діяльність різних секторів – *соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, служб у справах дітей, центрів зайнятості, громадських організацій* – для комплексної підтримки особи. Українські автори *І. Бех, І. Іванова, В. Лютий, О. Карпенко, Т. Семигіна* підкреслюють, що інтеграція підсилює ефективність соціальної політики завдяки координації, спільному плануванню та міждисциплінарним методам роботи [1;5;10;15;50].

Отже, соціальні послуги виступають фундаментальним елементом системи соціального захисту, що поєднує правові, інституційні та організаційні механізми підтримки населення. У контексті децентралізації та зростання соціальних викликів інтеграція послуг стає стратегічним напрямом розвитку територіальних громад і визначає їхню спроможність забезпечувати доступну, якісну та людиноцентричну соціальну політику.

## 1.2. Сутність інтеграції соціальних послуг

Сучасні трансформації системи соціального захисту в Україні актуалізують перехід від фрагментованих, відомчо ізольованих форм надання допомоги до інтегрованих моделей, орієнтованих на потреби людини та комплексність підтримки. У науковому дискурсі *інтеграція соціальних послуг* визначається як узгоджений, системний процес координації діяльності різних суб'єктів соціальної сфери – органів місцевого самоврядування, центрів надання соціальних послуг, служб у справах дітей, закладів охорони здоров'я й освіти,

громадських організацій та міжнародних інституцій – з метою забезпечення безперервної, адресної й ефективної підтримки особи [13].

У загальнонауковому контексті поняття «інтеграція» (лат. *integratio* – відновлення, об'єднання в ціле) означає поєднання окремих елементів у цілісну систему, здатну забезпечувати узгодженість функціонування та взаємодію структурних компонентів. У «Енциклопедії соціальної роботи» інтеграція описується як процес взаємозближення та взаємодії різних структур, спрямований на їх ефективну координацію в межах єдиної системи підтримки [12].

Аналіз наукових джерел дозволяє виокремити кілька основних змістових аспектів інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах. Насамперед інтеграція означає подолання інституційної розпорошеності, коли різні служби діють у межах єдиного алгоритму підтримки клієнта, що включає уніфіковані маршрути, стандартизовані протоколи та спільну відповідальність фахівців. Як зазначає Т. Семигіна, саме узгодженість дій забезпечує «безшовний» рух клієнта між етапами отримання допомоги, мінімізує дублювання функцій та підвищує ефективність соціальної підтримки [50].

У межах сучасної практики соціальної політики інтеграція розглядається як міжвідомчо скоординований підхід, що забезпечує поєднання ресурсів соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, ювенальної превенції, соціально-психологічної допомоги та інших секторів для максимально ефективної підтримки осіб/сімей у складних життєвих обставинах. Такий підхід передбачає створення єдиного простору взаємодії, у якому кадрові, фінансові, матеріальні та технологічні ресурси громади працюють синхронізовано. Це підвищує доступність послуг, покращує їхню якість та сприяє раціональному використанню бюджетних коштів. Важливо, що інтегрована модель передбачає системне оцінювання потреб особи чи сім'ї, визначення цілей втручання та формування послідовного плану підтримки, спрямованого на відновлення соціального функціонування.

Стрижневим елементом інтеграції є міжвідомча взаємодія, що ґрунтується на принципах партнерства, субсидіарності та спільного визначення потреб (І. Зверєва, Ж. Петрочко). Така взаємодія відповідає європейським рекомендаціям щодо формування *community-based models* – систем підтримки, наближених до людини та її природного соціального середовища [67].

Невід’ємною складовою інтеграції є індивідуалізовані моделі підтримки, що базуються на оцінюванні потреб клієнта та персональному плануванні. Кейс-менеджмент виступає технологією координації дій між фахівцями, оскільки дозволяє відійти від універсальних програм на користь адресної, ситуаційно обґрунтованої допомоги [50].

Важливою організаційною умовою є створення мультидисциплінарних команд, до складу яких входять соціальні працівники, психологи, педагоги, медики та юристи, а за потреби – представники поліції та пробації. Дослідження О. Карпенко засвідчують, що такі команди забезпечують оперативне реагування на ризики, узгоджують дії служб і сприяють комплексності підтримки сімей у складних життєвих обставинах [15].

У світлі сучасних тенденцій дедалі більшого значення набуває *цифрова інтеграція соціальної сфери*. Застосування електронних реєстрів, цифрових карт клієнта, інтегрованих інформаційних систем та онлайн-моніторингу дозволяє забезпечити прозорість, оперативність і точність обміну інформацією між установами. На думку О. Білецького, цифровізація формує «інфраструктурну основу» інтегрованих моделей соціальних послуг [3].

Значущим компонентом інтеграції є підхід *community-based*, що підкреслює участь громади в організації підтримки через залучення громадських організацій, волонтерських груп, освітніх та медичних установ. Такий підхід сприяє ранньому виявленню потреб, розвитку профілактичних сервісів і формуванню інклюзивного соціального середовища; його активно підтримують Рада Європи та ЮНІСЕФ.

Доцільно вказати, що *підхід community-based* (дослівно: *орієнтований на громаду*) – це сучасна концепція організації соціальних послуг, відповідно до

якої підтримка надається максимально близько до місця проживання людини, у природному для неї соціальному середовищі, за активної участі самої громади. Це не окрема технологія, а цілісна філософія соціальної роботи, у центрі якої – спільнота, її ресурси, мережі взаємодії та здатність підтримувати своїх членів [66]

За визначенням ЮНІСЕФ *community-based підхід* – це модель організації соціальних послуг, що передбачає надання підтримки в умовах місцевої громади із залученням локальних ресурсів, партнерських мереж, громадських організацій, волонтерів та служб різних секторів [64].

Закон України «Про соціальні послуги» (2019) нормативно закріплює інтегрований підхід, визначаючи міждисциплінарність, адресність, індивідуалізацію, безперервність та орієнтацію на потреби людини як базові принципи організації підтримки. У практичній площині інтеграція втілюється через *кейс-менеджмент*, що забезпечує координацію дій різних фахівців; *мультидисциплінарні команди*, які спільно працюють над складними випадками; *центри соціальних служб*, що виступають ядром локальної соціальної інфраструктури; а також *міжвідомчі координаційні платформи*, покликані забезпечити узгодження дій соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, поліції та громадського сектору. Така організаційна модель сприяє формуванню єдиного алгоритму підтримки, мінімізації дублювання функцій та підвищенню ефективності соціальної допомоги в територіальних громадах [43].

Таким чином, інтеграція соціальних послуг у територіальних громадах постає як багаторівневий і багатокомпонентний процес, що охоплює інституційну, управлінську, професійну, технологічну та соціальну складові (див. *Таблицю 1.2*). Її сутність полягає у формуванні цілісної системи підтримки, у якій діяльність усіх суб'єктів соціального захисту узгоджується навколо потреб конкретної особи чи сім'ї. Такий підхід зменшує ризики «випадіння» клієнтів із системи допомоги, підвищує ефективність використання ресурсів громади та сприяє розвитку стійких локальних систем соціального захисту, здатних адекватно реагувати на сучасні соціальні виклики.

Таблиця 1.2

**Змістові аспекти інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах**

| <b>п/н</b> | <b>Аспект інтеграції</b>                        | <b>Зміст та характеристика</b>                                                                                                                                                                                  |
|------------|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1          | <i>Подолання інституційної фрагментованості</i> | узгодження роботи різних служб (соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, служб у справах дітей) у межах єдиного маршруту клієнта; зменшення дублювання функцій; «безшовний» перехід між етапами підтримки |
| 2          | <i>Міжвідомча взаємодія</i>                     | координація діяльності суб'єктів соціальної сфери на принципах партнерства, субсидіарності та спільної відповідальності; створення міжсекторальних платформ і механізмів співпраці                              |
| 3          | <i>Індивідуалізація та адресність підтримки</i> | оцінювання потреб клієнта, персональне планування допомоги, застосування кейс-менеджменту; перехід від стандартних послуг до адресних втручань                                                                  |
| 4          | <i>Мультидисциплінарні команди</i>              | команди фахівців (соціальні працівники, психологи, медики, педагоги, юристи), що спільно працюють над випадком; швидке виявлення ризиків та комплексність рішень                                                |
| 5          | <i>Цифрова інтеграція соціальної сфери</i>      | використання електронних реєстрів, інтегрованих інформаційних систем, цифрових карт клієнта, онлайн-моніторингу; підвищення прозорості та ефективності обміну даними                                            |
| 6          | <i>Підхід community-based</i>                   | наближення послуг до людини; залучення громади, НУО, волонтерських ініціатив; створення інклюзивного середовища; профілактика та раннє виявлення потреб                                                         |

|   |                                              |                                                                                                                                                |
|---|----------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 7 | <i>Оптимізація ресурсів громади</i>          | об'єднання кадрових, фінансових, матеріальних та технологічних ресурсів; підвищення якості послуг та ефективності витрат; уникнення дублювання |
| 8 | <i>Формування цілісної системи підтримки</i> | узгодження всіх дій суб'єктів соціального захисту навколо потреб особи; побудова стійких локальних систем, чутливих до соціальних викликів     |

*Джерело:* сформовано автором на підставі [15; 44; 53; 48; 61]

Отже, *інтеграція соціальних послуг* виступає системною основою модернізації локальної соціальної політики, адже створює умови для формування ефективної, узгодженої та стійкої моделі підтримки населення, здатної оперативно реагувати на соціальні зміни й потреби громади.

### **1.3. Нормативно-правове забезпечення інтеграції соціальних послуг в Україні**

Як було зазначено вище, інтеграція соціальних послуг у територіальних громадах ґрунтується на конституційному визначенні України як соціальної держави. Відповідно до ст. 1 та ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини визначають зміст і спрямованість діяльності держави [57]. Саме з цього випливає обов'язок держави забезпечувати ефективну, доступну та орієнтовану на потреби людини систему соціального захисту, включно з організацією та інтеграцією соціальних послуг на місцевому рівні. У цьому контексті інтегровані моделі соціальної підтримки розглядаються як механізм реалізації соціальної функції держави, спрямований на створення умов для гідного життя, захисту вразливих груп населення та забезпечення їхнього права на соціальне обслуговування.

Логічним продовженням конституційних засад стало формування цілісної нормативно-правової бази, покликаної визначити зміст, принципи та механізми організації соціальних послуг у державі. У цьому контексті вагомим етапом інституційного становлення національної системи соціального захисту було ухвалення у 2003 році першої редакції *Закону України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 р. №966-IV* (втратив чинність 01.01.2020). Зазначений нормативно-правовий акт заклав підґрунтя для впорядкування діяльності суб'єктів, відповідальних за надання соціальних послуг, окреслив основні параметри їх функціонування та започаткував процес підвищення якості, доступності та ефективності соціальної підтримки на всіх рівнях державного управління. Упродовж наступного десятиліття в Україні було ухвалено значну кількість законів і підзаконних актів, які встановлювали державні гарантії соціальної підтримки різним категоріям населення та визначали механізми організації соціального обслуговування. Водночас, попри масштабність нормативної бази, система соціальних послуг тривалий час залишалася несистемною та фрагментованою, що не забезпечувало узгодженості дій між різними установами та не відповідало міжнародним стандартам [9, с. 65].

У цьому контексті, важливо наголосити, що проблеми нормативно-правового регулювання стали особливо відчутними після впровадження реформи децентралізації. Територіальні громади отримали розширені повноваження щодо організації надання соціальних послуг, але законодавчі та методичні інструменти не завжди забезпечували належну реалізацію цих повноважень на місцях. Брак узгоджених підзаконних актів, відсутність чітких механізмів міжвідомчої взаємодії, неоднорідність у виконанні державних стандартів і суперечності між окремими нормативними положеннями ускладнювали формування цілісної моделі інтегрованої підтримки [18].

Окрім того, перша редакція Закону України «Про соціальні послуги» (2003) поступово втратила відповідність сучасним міжнародним підходам, орієнтованим на *community-based care*, *мультидисциплінарність*, *індивідуалізацію послуг і комплексний супровід сімей та дітей у складних*

*життєвих обставинах. Відсутність узгоджених механізмів міжвідомчої взаємодії та невідповідність європейським стандартам зумовили необхідність глибокого оновлення вітчизняної законодавчої бази. Саме тому у 2019 році було ухвалено нову редакцію Закону України «Про соціальні послуги», яка систематизувала базові поняття, уточнила стандарти й принципи інтегрованого підходу, а також закріпила провідну роль територіальних громад як ключових суб'єктів у сфері соціальної підтримки [43].*

Узгоджене з положеннями оновленого закону, нормативно-правове забезпечення інтеграції соціальних послуг в Україні формує інституційний фундамент для переходу від фрагментованих, відомчо роз'єднаних форм допомоги до комплексних, координованих моделей, орієнтованих на потреби людини та логіку її життєвої ситуації. Упродовж останнього десятиріччя законодавство зазнало суттєвого оновлення, що зблизило національну систему соціального захисту з європейськими стандартами й рекомендаціями щодо розвитку *community-based* систем [63; 67].

Фактично, станом на сьогодні, опорним нормативним документом, який визначає напрями інтеграції соціальних послуг, є *Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII*. Закон закріплює основні принципи організації соціальних послуг – *міждисциплінарність, адресність, індивідуалізацію, безперервність та орієнтацію на потреби людини*. У ньому визначено нову модель взаємодії суб'єктів соціальної сфери, зокрема вимоги щодо *оцінювання потреб, застосування кейс-менеджменту, формування мультидисциплінарних команд і запровадження інтегрованих соціальних сервісів у громадах*. Також, як уже зазначалося вище, документ встановлює перелік базових соціальних послуг та механізми фінансового забезпечення їх надання [43].

Зазначимо, що *Закон України «Про соціальні послуги» (2019)* тісно пов'язаний з положеннями *Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР*, у якому *ст. 34 (ст.34. Повноваження у сфері соціального захисту населення)* передбачено

повноваження територіальних громад щодо організації соціальної інфраструктури, визначення потреб населення й забезпечення доступності соціальних послуг. У контексті інтеграції це означає, що громади несуть первинну відповідальність за створення локальної системи підтримки, координацію діяльності служб і впровадження міжвідомчої взаємодії (див. *Таблицю 1.3*).

*Таблиця 1.3*

**Повноваження ТГ у сфері соціального захисту населення  
(за ст. 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»)  
та їхнє значення для інтеграції соціальних послуг**

| <b>Група повноважень</b>                       | <b>Зміст повноважень</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <b>Значення для інтеграції соціальних послуг</b>                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b><i>Власні (самоврядні) повноваження</i></b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• установа додаткових соціальних гарантій за рахунок місцевого бюджету та благодійних надходжень;</li> <li>• надання допомоги особам з інвалідністю, ветеранам, сім'ям загиблих військовослужбовців, багатодітним сім'ям;</li> <li>• забезпечення доступу до житла та матеріальної підтримки;</li> <li>• організація соціального обслуговування осіб похилого віку й осіб з інвалідністю;</li> <li>• створення будинків-інтернатів, пунктів побутових та соціальних послуг;</li> <li>• надання ритуальних послуг соціально вразливим категоріям населення;</li> <li>• звернення щодо порушення законодавства про працю та зайнятість</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• дозволяють формувати локальні моделі підтримки відповідно до реальних потреб громади;</li> <li>• забезпечують ресурсну гнучкість для розширення спектра соціальних послуг;</li> <li>• сприяють створенню інфраструктури <i>community-based</i> сервісів на рівні громади</li> </ul> |
| <b><i>Делеговані державою повноваження</i></b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• розроблення та виконання місцевих програм зайнятості, соціальної захищеності, охорони праці;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• забезпечують єдність державної соціальної політики та її реалізацію на місцевому рівні;</li> </ul>                                                                                                                                                                                  |

|                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• надання соціальних послуг сім'ям і дітям у СЖО;</li> <li>• організація обслуговування громадян похилого віку вдома;</li> <li>• забезпечення утримання дітей, позбавлених батьківського піклування;</li> <li>• вирішення питань опіки й піклування, надання пільг і допомог;</li> <li>• патронаж осіб, які відбували покарання; підтримка постраждалих від надзвичайних ситуацій;</li> <li>• організація громадських робіт, підтримка зайнятості вразливих груп;</li> <li>• надання послуг бездомним та заходи щодо запобігання бездомності</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• сприяють формуванню міжвідомчої взаємодії (соціальний захист – охорона здоров'я – освіта – пробація – поліція);</li> <li>• створюють нормативне підґрунтя для розвитку <i>кейс-менеджменту</i> та <i>мультидисциплінарних команд</i></li> </ul> |
| <b><i>Спеціальні повноваження для міських рад та ОТГ</i></b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• контроль за додержанням законодавства про працю на підприємствах комунальної власності;</li> <li>• забезпечення надання соціальних послуг відповідно до Закону (ч. 4 ст. 34).</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• підкреслюють відповідальність ТГ за якість та доступність соціальних послуг;</li> <li>• посилюють управлінську та інституційну роль ТГ у формуванні інтегрованої системи соціальної підтримки</li> </ul>                                        |
| <b><i>Повноваження сільських та селищних рад</i></b>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• встановлення додаткових пільг працівникам освіти, культури, охорони здоров'я, які працюють у сільській місцевості;</li> <li>• забезпечення службовим житлом і транспортом</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• підвищують кадрову спроможність громад, що є важливою умовою інтеграції послуг у малих громадах</li> </ul>                                                                                                                                      |

*Джерело: сформовано автором на підставі [36; 43]*

У контексті викладеного вище, слід наголосити, що важливою складовою нормативного забезпечення є підзаконні правові акти. Серед них центральне місце посідає *Постанова Кабінету Міністрів України № 429 від 01.06.2020 р. «Про затвердження Порядку установлення диференційованої плати за надання*

соціальних послуг» [37], яка містить перелік базових соціальних послуг та визначає механізми фінансування їх надання. Також інтеграційним процесам сприяє *Постанова Кабінету Міністрів України № 587 від 01.06.2020 р. «Про організацію надання соціальних послуг»* [42], що регламентує алгоритми взаємодії суб'єктів, вимоги до оцінювання потреб і стандартів соціальних послуг.

Додаткове стратегічне підґрунтя інтеграції соціальних послуг формують сучасні національні політики, що визначають пріоритети держави у сфері соціального захисту, демографічного розвитку, підтримки ветеранів, молоді та захисту прав людини. Зокрема, *Національна стратегія у сфері прав людини* [41] акцентує на недискримінації, доступності послуг та необхідності індивідуального підходу до вразливих груп; *Стратегія подолання бідності* [47] передбачає комплексні, міжвідомчі та профілактичні інтервенції, спрямовані на подолання причин соціальної вразливості; *Національна молодіжна стратегія до 2030 року* [40] підкреслює важливість community-based підходу, партисипації молоді та розвитку локальних сервісів підтримки; *Стратегія ветеранської політики до 2030 року* [45] визначає потребу у системній, інтегрованій моделі реабілітації, соціального супроводу та працевлаштування ветеранів; а *Стратегія демографічного розвитку України до 2040 року* [46] наголошує на формуванні інклюзивного соціального середовища, розвитку сімейних та соціальних послуг, ранній профілактиці ризиків і підтримці вразливих груп протягом життєвого циклу. У сукупності ці документи задають рамку для переходу до інтегрованих community-based моделей, орієнтованих на раннє виявлення потреб, мультидисциплінарну взаємодію та формування стійкої мережі соціальних послуг на рівні територіальних громад.

Також важливо підкреслити, що нормативно-правову рамку доповнюють документи міжнародних організацій, які не мають прямої юридичної сили, але виступають орієнтирами для реформ, зокрема: *European Social Charter* [68], рекомендації *UNICEF* щодо інтегрованих послуг для дітей та сімей, а також

*Рекомендації Європейської комісії з розвитку соціальних сервісів, наближених до громади (community-based services).*

Таким чином, законодавство України створює цілісну нормативну основу для інтеграції соціальних послуг, визначаючи принципи, механізми та інституційні вимоги до діяльності територіальних громад. Воно забезпечує правову передумову для формування комплексної, скоординованої системи підтримки, у центрі якої перебуває людина та її потреби, а також визначає конкретні інструменти практичної реалізації інтегрованих моделей соціального захисту.

#### **1.4. Механізми інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах**

З огляду на викладене вище можна констатувати, що один із основних викликів сучасної системи соціального захисту в Україні на рівні територіальних громад полягає у забезпеченні керованої, узгодженої та ефективної взаємодії між різними суб'єктами, що надають підтримку населенню. У цьому контексті *механізми інтеграції соціальних послуг* постають як інструмент формування цілісної системи допомоги, у якій різні служби діють не ізольовано, а в межах спільної логіки підтримки людини.

Інтеграція соціальних послуг у територіальних громадах передбачає побудову узгодженої, багаторівневої системи взаємодії суб'єктів соціальної сфери, яка забезпечує безперервність, адресність та комплексність підтримки населення. У науковій літературі та нормативно-правових документах України інтеграційні механізми розглядаються як *сукупність інструментів, процедур та управлінських рішень, спрямованих на координацію дій різних служб* [19]. Їх впровадження відповідає вимогам Закону України «Про соціальні послуги» (2019), рекомендаціям Європейської комісії щодо розвитку community-based systems [67]. та міжнародним стандартам міжвідомчої взаємодії.

У структурі інтегрованих моделей на місцевому рівні визначальними виступають кілька *груп* механізмів. *По-перше, організаційно-управлінські механізми*, що передбачають формування мережі суб'єктів системи соціальних

послуг, визначення їх компетенцій, створення єдиних алгоритмів маршрутизації клієнтів, розподіл відповідальності та координацію дій між установами. Особливе значення мають *міжвідомчі* координаційні платформи, які забезпечують узгодженість рішень *служб соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, пробації, Національної поліції, центрів зайнятості*.

*По-друге*, професійні механізми інтеграції, серед яких центральне місце посідають оцінювання потреб, індивідуальне планування та застосування *кейс-менеджменту* як інструменту координації комплексної підтримки. Кейс-менеджмент дає змогу забезпечити цілісність процесу надання допомоги, сформувати персоналізовану траєкторію підтримки та налагодити ефективну взаємодію між фахівцями. Важливу роль відіграє діяльність мультидисциплінарних команд, що забезпечують оперативне реагування на складні життєві обставини та комплексний аналіз випадків [13].

*По-третє*, фінансові механізми, що включають використання місцевого бюджету, додаткових джерел фінансування, механізмів співфінансування, міжмуніципального співробітництва, а також залучення міжнародних грантів. Ефективна інтеграція соціальних послуг неможлива без достатнього фінансового ресурсу, який дає змогу розширювати спектр послуг, створювати мультидисциплінарні команди та здійснювати навчання фахівців.

*По-четверте*, інформаційно-комунікаційні механізми, що включають *цифровізацію соціальної сфери*: електронні реєстри, інтегровані інформаційні системи, цифрові картки клієнтів, локальні бази даних, а також налагоджені канали комунікації між суб'єктами соціальної роботи. Як зазначає О. Білецький, цифрова інтеграція є важливою умовою забезпечення прозорості, швидкості реагування та контролю якості наданих послуг [3, с. 41].

Окрему групу становлять механізми *community-based* підтримки, що ґрунтуються на активному залученні громади, місцевих неурядових організацій, волонтерських ініціатив та інших елементів соціальної інфраструктури. Такі механізми забезпечують не лише раннє виявлення потреб і профілактику

соціальних ризиків, а й формують інклюзивне середовище, у якому соціальна підтримка стає частиною повсякденного життя громади.

На практиці *community-based підходи* реалізуються через різні моделі. Наприклад, у Львівській МТГ партнерство з НУО «Карітас-Львів» та «Оселя» сприяє наданню *послуг соціального патронажу, підтримки бездомних осіб та соціальної інтеграції людей, які перебувають у складних життєвих обставинах*. У Дрогобицькій МТГ волонтерські ініціативи, зокрема програма «Волонтерський центр ДДПУ», забезпечують збір коштів і медикаментів на потреби ЗСУ, супровід ВПО, організацію гуманітарної допомоги та неформальну підтримку сімей із дітьми [20]. У Самбірській громаді діє мережа парафіяльних соціальних ініціатив, які забезпечують соціальний супровід літніх людей та людей з інвалідністю.

Таким чином, *community-based* механізми створюють умови, у яких соціальна підтримка перестає бути виключно функцією органів влади, перетворюючись на спільну відповідальність громади, що значно посилює стійкість і доступність локальної системи соціальних послуг.

Отже, механізми інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах являють собою системний комплекс управлінських, професійних, фінансових та інформаційних інструментів, спрямованих на побудову ефективної, орієнтованої на людину моделі соціальної підтримки. Їх реалізація забезпечує цілісність процесу соціального обслуговування, підвищує результативність роботи служб та сприяє розвитку стійких локальних систем соціального захисту.

### **Висновки до розділу 1**

Аналіз теоретичних засад організації та інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах дає підстави сформулювати такі висновки.

*По-перше*, уточнено зміст поняття «соціальні послуги» та визначено їхню роль у системі соціального захисту населення. Показано, що соціальні послуги є основним інструментом реалізації людиноцентричної соціальної політики, орієнтованої на профілактику соціальних ризиків, подолання складних життєвих

обставин і відновлення соціального функціонування. Базові соціальні послуги окреслено як мінімально гарантований стандарт державної та локальної підтримки, що формує фундамент соціальної інфраструктури громади.

*По-друге*, обґрунтовано, що інтеграція соціальних послуг є багаторівневим процесом, який забезпечує координацію діяльності різних суб'єктів соціальної сфери та формування цілісної моделі підтримки особи. Виокремлено основні аспекти інтеграції: подолання інституційної фрагментованості, розвиток міжвідомчої взаємодії, запровадження кейс-менеджменту й мультидисциплінарних команд, цифрову інтеграцію, оптимізацію ресурсів громади та реалізацію *community-based* підходів. Наголошено, що така модель відповідає європейським стандартам та підвищує доступність і ефективність соціальних сервісів.

*По-третє*, узагальнено нормативно-правові засади інтеграції соціальних послуг в Україні, які формують інституційну рамку для переходу від розрізнених практик до комплексних моделей соціальної підтримки. Конституція України, Закон України «Про соціальні послуги», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та власні й делеговані повноваження громад (ст. 34), а також підзаконні акти й національні стратегії визначають принципи, механізми та стандарти інтегрованого підходу. Разом із тим ідентифіковано низку викликів, пов'язаних із практичною імплементацією інтегрованих моделей на місцевому рівні.

Отримані теоретичні результати створюють методологічне підґрунтя для подальшого емпіричного аналізу інтеграції соціальних послуг у громадах Львівської області, що становитиме предмет розділу 2.

## РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ СТАН ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

### 2.1. Соціальні послуги в умовах децентралізації

Реформа децентралізації, розпочата в Україні у 2014 році, стала одним із найбільш масштабних і системо утворювальних процесів у сфері публічного управління та суттєво трансформувала організацію соціальних послуг на місцевому рівні. Передача значної частини управлінських, фінансових та соціальних повноважень територіальним громадам зумовила переосмислення підходів до планування, надання й інтеграції соціальної підтримки. У результаті соціальні послуги з компетенції, переважно властивої державним органам соціального захисту, перетворилися на компонент локальної соціальної політики, що формується відповідно до потреб конкретної громади [44].

Як уже згадувалося вище, у процесі децентралізації територіальні громади отримали повноваження щодо визначення потреб населення, розроблення та реалізації місцевих програм соціального захисту, формування мережі надавачів соціальних послуг і забезпечення їх доступності (ст. 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»). Така трансформація управлінської моделі передбачає перехід:

- від уніфікованих державних підходів – до локально адаптованих моделей соціальної підтримки;
- від централізованого адміністрування – до автономного управління на рівні територіальних громад;
- від галузевої ізолюваності – до інтегрованих *community-based* сервісів;
- від пасивної допомоги – до сервісної моделі, орієнтованої на розвиток самостійності отримувачів.

Відповідно, громади стали *первинними суб'єктами* соціальної політики, відповідальними за формування локальної інфраструктури підтримки, включно з *центрами надання соціальних послуг, відділами соціального захисту, мобільними командами та мультидисциплінарними групами*.

Також, впровадження децентралізації створило низку можливостей для розвитку соціальних послуг на місцях, зокрема:

- наближення соціальних послуг до місця проживання населення, що підвищує їх доступність;
- адаптацію сервісів до специфічних потреб громади (*ВПО, ветеранів, осіб похилого віку* тощо);
- формування інноваційних послуг (*денний догляд, підтримане проживання, раннє втручання*);
- розширення співпраці з громадськими організаціями та волонтерськими спільнотами, що підсилює *community-based* підхід;
- можливість міжмуніципального співробітництва, особливо важливу для малих громад [17].

Водночас реформа виявила низку інституційних і кадрових проблем, насамперед:

- значну нерівність бюджетних можливостей громад у забезпеченні базових соціальних послуг;
- гострий дефіцит кваліфікованих фахівців, особливо в сільських територіях;
- нестачу розвинених інформаційних систем і недостатній рівень цифровізації соціальної сфери;
- слабку міжвідомчу взаємодію між головними секторами (*соціальний захист, освіта, медицина, поліція*);
- обмежений розвиток *community-based* ініціатив у низці громад;
- труднощі у впровадженні кейс-менеджменту та командної роботи через кадровий дефіцит;
- відсутність у частини громад власних соціальних установ і залежність від районної інфраструктури [6].

Окреслені виклики засвідчують, що результативність децентралізації у сфері соціальних послуг залежить не лише від формального розширення

повноважень громад, а й від їхнього системного інституційного та ресурсного зміцнення.

На підставі результатів аналізу встановлено, що нова редакція Закону України «Про соціальні послуги» 2019 року, стала чинником формування сучасної моделі організації соціальних послуг, яка охоплює цілий ряд компонентів. Ці зміни засвідчують відхід від моделі «допомоги за зверненням» до проактивної, превентивної та інтегрованої соціальної політики, у межах якої громади прогнозують соціальні ризики, планують спектр послуг і формують єдину траєкторію підтримки (див. *Таблицю 2.1*).

Таблиця 2.1

**Основні компоненти сучасної моделі організації соціальних послуг  
(на підставі Закону України «Про соціальні послуги»)**

| п/н | Компонент сучасної моделі                                           | Зміст та характеристика                                                                                                               |
|-----|---------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1   | <i><b>Оцінювання потреб громади та індивідуальне оцінювання</b></i> | визначення потреб населення та глибоке дослідження ситуації конкретної особи/сім'ї для планування адресної підтримки                  |
| 2   | <i><b>Центри надання соціальних послуг (ЦНСП)</b></i>               | створення ключових інституцій локальної соціальної інфраструктури, що забезпечують комплексне надання послуг на рівні громади         |
| 3   | <i><b>Мультидисциплінарні команди</b></i>                           | команди фахівців різних сфер (соціальної роботи, психології, медицини, освіти, юстиції), які спільно працюють над складними випадками |
| 4   | <i><b>Кейс-менеджмент</b></i>                                       | технологія координації допомоги, що забезпечує індивідуалізоване планування та міжвідомчу взаємодію у процесі підтримки отримувачів   |
| 5   | <i><b>Договірні механізми з надавачами послуг</b></i>               | укладання договорів з державними, комунальними, приватними та громадськими                                                            |

|   |                                                            |                                                                                                                          |
|---|------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   |                                                            | організаціями для розширення мережі соціальних послуг                                                                    |
| 6 | <b><i>Цифровізація соціальних послуг</i></b>               | використання е-соцпослуг, електронних реєстрів, цифрових карт клієнтів та інших інструментів цифрової інтеграції         |
| 7 | <b><i>Інтеграція соціальних сервісів між секторами</i></b> | узгодження підтримки з системами охорони здоров'я, освіти та захисту дітей через єдині маршрути клієнта                  |
| 8 | <b><i>Профілактичні та сімейно орієнтовані послуги</i></b> | розвиток превентивних, сімейних, ранніх та підтримувальних сервісів відповідно до європейських та міжнародних стандартів |

*Джерело:* сформовано автором на підставі [43]

Аналіз сучасної практики організації соціальних послуг у територіальних громадах Львівської області засвідчує наявність виразної позитивної динаміки у формуванні та впровадженні інтегрованих соціальних сервісів. У низці громад спостерігається активний розвиток локальної інфраструктури підтримки: функціонують центри надання соціальних послуг, які забезпечують комплексний підхід до допомоги, поєднуючи послуги догляду, соціальної адаптації, супроводу сімей та кризового реагування; створено мобільні бригади, що здійснюють адресну підтримку сімей у складних життєвих обставинах, осіб, які постраждали від домашнього насильства, та внутрішньо переміщених осіб; у ряді громад діють кризові кімнати, денні центри та служби соціального патронажу, які розширюють можливості громад щодо реагування на кризові ситуації.

Також, важливою тенденцією є посилення співпраці з благодійними та громадськими організаціями, зокрема з фондами «*Karitas*» та «*Мальтійська служба допомоги*». Така взаємодія сприяє розвитку *community-based* складових, розширює спектр доступних послуг і забезпечує більш гнучке реагування на локальні потреби населення. Паралельно відбувається поступове впровадження

кейс-менеджменту та вдосконалення міжвідомчої взаємодії, що відповідає сучасним підходам до інтеграції соціальних сервісів і підвищує їхню ефективність [14; 16].

Разом з тим емпіричні спостереження демонструють відчутну нерівномірність розвитку соціальних послуг між територіальними громадами області. Поряд із громадами, які впроваджують комплексні та інноваційні практики (наприклад, Львівська, Дрогобицька, Стрийська МТГ, де діють центри соціальних послуг повного циклу, функціонують мультидисциплінарні команди, розгорнуті кризові кімнати та мобільні бригади), існують малі та переважно сільські громади з обмеженим фінансовим потенціалом, кадровим дефіцитом та недостатньою інституційною спроможністю.

У таких громадах спостерігається відсутність власних центрів надання соціальних послуг, а їхні функції виконує районна соціальна інфраструктура – наприклад, *територіальні центри соціального обслуговування або служби у справах дітей районного рівня (Старосамбірський, Турківський, частково Радехівський райони)*. Це обмежує можливості громади щодо оперативного реагування на соціальні ризики, ускладнює впровадження кейс-менеджменту та стримує розвиток *community-based* сервісів. Таким чином, нерівномірність ресурсів та різний рівень управлінської спроможності зумовлюють різний рівень доступності й якості соціальних послуг, що ускладнює формування цілісної та сталої системи інтегрованої соціальної підтримки на місцевому рівні.

## **2.2. Інфраструктура соціальних послуг у територіальних громадах**

У сучасних умовах децентралізації здатність територіальних громад забезпечувати якісну й доступну соціальну підтримку значною мірою залежить від рівня сформованості їхньої соціальної інфраструктури, яка виступає базою для реалізації локальної соціальної політики та ефективного функціонування системи соціального захисту. У цьому контексті інфраструктура соціальних послуг у територіальних громадах є головним інституційним елементом

локальної системи соціальної підтримки та визначає реальну спроможність громад забезпечувати доступну, якісну й інтегровану допомогу населенню.

Як уже згадувалося вище, у процесі децентралізації її розвиток набуває особливої ваги, адже саме на рівні громади формуються базові механізми організації соціальних послуг, розбудовується мережа надавачів, визначаються потреби населення та здійснюється координація між різними секторами. Побудова *соціальної інфраструктури* охоплює *інституційні, кадрові, матеріально-технічні, фінансові та інформаційно-комунікаційні компоненти*, які в сукупності забезпечують функціонування інтегрованих моделей соціальної підтримки.

Аналіз цілої низки нормативних джерел дає підстави стверджувати, що сучасна інфраструктура соціальних послуг включає сукупність *установ, служб, центрів і професійних практик*, що забезпечують надання базових, спеціалізованих і комплексних соціальних послуг на рівні громади. Центральне місце в ній посідають *центри надання соціальних послуг (ЦНСП)*, які виконують функцію координатора між різними надавачами та виступають ядром локальної соціальної інфраструктури. Саме через них реалізуються основні *елементи сучасної моделі соціальної підтримки*: *оцінювання потреб, кейс-менеджмент, робота мультидисциплінарних команд, надання базових соціальних послуг, організація догляду та кризових втручань*. Наявність чи відсутність ЦНСП істотно впливає на здатність громади забезпечувати інтеграцію послуг і формувати єдині маршрути підтримки [13]. Нагадаємо, що у відповідності до *Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності центрів надання соціальних послуг» від 3 березня 2020 р. № 177* бюджетний (комунальний) заклад «*Центр надання соціальних послуг*» є «комплексним закладом соціального захисту населення, структурні або відокремлені (територіальні) підрозділи якого провадять соціальну роботу та надають соціальні послуги особам/сім'ям, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах» [7].

Важливу роль у структурі інфраструктури відіграють *спеціалізовані сервіси: мобільні бригади, служби патронажу, центри денного перебування, кризові кімнати, служби підтримки осіб, які постраждали від насильства, інклюзивно-ресурсні центри та молодіжні простори*. Вони забезпечують адресність і гнучкість соціальної підтримки, дозволяють оперативно реагувати на потреби різних категорій населення – сімей у складних життєвих обставинах, внутрішньо переміщених осіб, дітей, осіб з інвалідністю, людей похилого віку, ветеранів тощо (див. *Таблицю 2.2*)

Таблиця 2.2

**Спеціалізовані сервіси у структурі соціальної інфраструктури  
територіальних громад**

| <b>п/п</b> | <b>Спеціалізований сервіс</b>            | <b>Характеристика</b>                                                                                                                                                                 |
|------------|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1</b>   | <b><i>Мобільні бригади</i></b>           | забезпечують виїзну підтримку сімей у складних життєвих обставинах, постраждалих від насильства та інших вразливих груп; здійснюють оцінювання ситуації та надання первинної допомоги |
| <b>2</b>   | <b><i>Служби патронажу</i></b>           | надають соціальний супровід та побутову підтримку особам, які не можуть самотійно забезпечити власні життєві потреби; сприяють попередженню соціального занепаду                      |
| <b>3</b>   | <b><i>Центри денного перебування</i></b> | пропонують денний догляд, соціальну адаптацію, реабілітаційні та освітні послуги для дітей, осіб з інвалідністю та людей похилого віку                                                |
| <b>4</b>   | <b><i>Кризові кімнати</i></b>            | забезпечують тимчасовий прихисток та невідкладну допомогу особам, які постраждали від домашнього насильства чи опинилися в кризовій ситуації                                          |

|   |                                                            |                                                                                                                                                            |
|---|------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 5 | <b><i>Служби підтримки постраждалих від насильства</i></b> | організують комплексну допомогу: кризове втручання, психологічну підтримку, юридичне консультування та кейс-менеджмент випадків насильства                 |
| 6 | <b><i>Інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ)</i></b>             | проводять комплексну оцінку розвитку дітей з особливими освітніми потребами, забезпечують психолого-педагогічну підтримку та консультативні послуги сім'ям |
| 7 | <b><i>Молодіжні простори</i></b>                           | місця для неформальної освіти, психологічної підтримки та соціальної активності молоді; сприяють розвитку youth work та профілактиці соціальних ризиків    |

*Джерело: сформовано автором на підставі [43]*

Основним компонентом є *кадрова інфраструктура*, що охоплює *фахівців із соціальної роботи, соціальних працівників, психологів, юристів, медіаторів, педагогів та представників суміжних професій*. Від їхньої кваліфікації, рівня професійної підготовки, здатності працювати у мультидисциплінарному середовищі та володіння сучасними технологіями (кейс-менеджмент, кризове втручання, оцінювання потреб, цифрові інструменти моніторингу) залежить як якість соціальних послуг, так і результативність інтеграційних процесів у громаді.

Практика Львівської області демонструє, що саме наявність підготовлених кадрів часто визначає успішність упровадження інноваційних моделей. Наприклад, у *Дрогобицькій МТГ* ефективне функціонування мультидисциплінарної команди стало можливим завдяки наявності фахівців різного профілю – психологів, соціальних працівників, педагогів соціальних служб. У *Львівській МТГ* роботу мобільних бригад підтримують спеціалізовані фахівці з досвідом кризового втручання та роботи з випадками насильства. У *Стрийській* громаді діє команда соціальних працівників, навчених методиці

оцінювання потреб за міжнародними стандартами, що підвищує точність планування індивідуальних послуг [20].

Водночас *кадровий дефіцит* залишається типовою проблемою для значної частини малих та сільських громад. У таких громадах часто бракує не лише вузькопрофільних спеціалістів (психологів, юристів, фахівців з інклюзії), але й базового кадрового забезпечення: нерідко одна посадова особа поєднує функції соціального працівника, спеціаліста служби у справах дітей і навіть координатора соціальних програм. Наприклад, у низці гірських громад Львівщини (*Турківський, Сколівський райони*) відсутність достатнього кадрового ресурсу ускладнює впровадження кейс-менеджменту, а фахівці змушені обслуговувати надмірно великі території, що знижує доступність і своєчасність допомоги [4].

Таким чином, кадрова інфраструктура є визначальним чинником інституційної спроможності громади та ключовою умовою розвитку інтегрованих, якісних і сталих соціальних послуг.

*Матеріально-технічна інфраструктура* охоплює приміщення, обладнання, транспорт, засоби комунікації та цифрові інструменти, необхідні для здійснення соціальної роботи. Важливою складовою є цифровізація соціальної сфери: електронні реєстри отримувачів, цифрові карти клієнтів, інтегровані інформаційні системи та інструменти електронної взаємодії між суб'єктами соціальної роботи. Розвинена цифрова інфраструктура забезпечує прозорість, оперативність і узгодженість дій між службами, що є ключовою умовою інтеграції соціальних послуг [3].

Інфраструктура соціальних послуг нерозривно пов'язана з *міжсекторальною взаємодією*. Ефективність її функціонування залежить від налагодженої співпраці між секторами соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, поліції, служби у справах дітей, пробації та громадського сектору. Саме міжвідомчі механізми забезпечують комплексність підтримки та мінімізують ризики дублювання функцій або «випадіння» отримувачів із системи допомоги [58].

*Фінансова інфраструктура* включає місцеві бюджети, додаткові джерела фінансування, механізми співфінансування, грантові програми та інструменти міжмуніципального співробітництва. Рівень фінансової спроможності громади визначає її можливості щодо формування мережі надавачів, утримання кваліфікованих фахівців, упровадження нових соціальних послуг та забезпечення їх сталої доступності.

Практичні приклади з територіальних громад *Львівської області* засвідчують значну варіативність фінансових можливостей. Так, Львівська МТГ завдяки розвиненій податковій базі та значним власним доходам може фінансувати широкий спектр послуг: *роботу центрів денного догляду, кризових кімнат, програм підтримки ВПО та ветеранів*, а також залучати кошти *партнерських організацій («Карітас», ГО «Центр жіночі перспективи» тощо)*.

У *Дрогобицькій та Стрийській* громадах активно використовуються грантові програми міжнародних донорів (*UNICEF, U-LEAD with Europe, PACT/USAID*), що дозволило створити *мобільні бригади соціально-психологічної підтримки, розвинути сервіси раннього втручання та оновити матеріально-технічну базу центрів надання соціальних послуг* [60].

Для малих громад вагомим інструментом виступає міжмуніципальне співробітництво. Наприклад, декілька сільських громад *Самбірського району* спільно фінансують діяльність фахівця із соціальної роботи та утримують спільний транспорт для відвідування сімей у віддалених населених пунктах. Подібна практика дає змогу забезпечити базові послуги навіть за умов обмежених бюджетів.

Разом із тим у низці невеликих та гірських громад (зокрема, *Турківська та Славська МТГ*) спостерігається обмеженість фінансових ресурсів, що ускладнює створення власних центрів соціальних послуг, стримує розвиток профілактичних програм і робить громади залежними від районних інституцій [62].

Таким чином, інфраструктура соціальних послуг у територіальних громадах постає як *багатокомпонентна система*, що включає *інституційні, кадрові, матеріальні, інформаційні та фінансові* елементи, які в комплексі

забезпечують функціонування інтегрованої моделі соціальної підтримки. Рівень її розвитку визначає здатність громади реагувати на соціальні виклики, забезпечувати якість і доступність послуг, а також формувати стійкі, людиноцентричні системи соціального захисту.

### **2.3. Проблеми інтеграції соціальних послуг у територіальних громадах Львівської області**

Невід’ємною складовою *аналізу процесів інтеграції соціальних послуг* є всебічне виявлення та системне осмислення чинників, що перешкоджають ефективній міжвідомчій взаємодії у територіальних громадах. Інтеграція соціальних послуг виступає головною передумовою підвищення результативності системи соціальної підтримки в умовах децентралізації та воєнного стану. Вона передбачає налагоджене й узгоджене функціонування *соціальної, медичної, освітньої та адміністративної сфер*, що забезпечує комплексний та безперервний підхід до задоволення потреб населення. Водночас результати аналізу діяльності територіальних громад Львівської області засвідчують, що процеси інтеграції мають нерівномірний характер і супроводжуються низкою системних труднощів, які стримують формування цілісної моделі соціальної підтримки на місцевому рівні.

Перш за все, інституційна фрагментарність є однією з найсуттєвіших перешкод. Незважаючи на нормативне підґрунтя інтегрованого підходу (*Закон України «Про соціальні послуги» (2019), Постанова КМУ «Про організацію надання соціальних послуг» (2020)*), значна частина громад не має стандартизованих *маршрутів клієнта, протоколів взаємодії чи налагодженого механізму обміну інформацією*. Це спричиняє паралельність дій між службами. Зокрема, у *Самбірському районі* відсутність чіткої координації між соціальними службами, медичними закладами та службою у справах дітей ускладнює реагування на випадки домашнього насильства та підтримку сімей у складних життєвих обставинах [62].

Наступною проблемою, що системно впливає на інтеграцію, є ресурсна нерівність громад. Рівень бюджетної спроможності визначає можливість формування мультидисциплінарних команд, утримання фахівців та запровадження інноваційних послуг. Гірські громади *Дрогобицького району* (*Східницька, Меденицька*) демонструють обмежені можливості щодо створення інтегрованої моделі підтримки, що негативно позначається на доступності соціальних, психологічних і реабілітаційних послуг [4].

Проблема кадрового дефіциту також істотно ускладнює інтеграцію. У громадах *Новокалинівської, Добромиської та Хирівської* фактично відсутні психологи, фахівці з кейс-менеджменту, юристи або кризові консультанти. Це обмежує можливості проведення комплексного оцінювання потреб та реалізації міжвідомчих програм підтримки вразливих груп, таких як сім'ї військовослужбовців, внутрішньо переміщені особи, люди з інвалідністю [62].

Водночас недостатня цифровізація залишається суттєвим бар'єром для якісної інтеграції. У громадах *Золочівського й Червоноградського* районів зберігається ведення паперової документації, що уповільнює процеси реагування, призводить до дублювання інформації та унеможливлює формування єдиного електронного профілю клієнта.

Не менш вагомою є проблема нестабільного фінансування, коли громади, попри запровадження певних інтегрованих послуг (*Львівська, Стрийська, Трускавецька*), залежать від тимчасових грантових програм, що ставить під загрозу сталість та безперервність сервісів після завершення проєктної підтримки [4; 62].

Додаткову складність становить слабкість механізмів моніторингу якості. У більшості громад відсутні індикатори ефективності міжвідомчої взаємодії, що ускладнює планування, аналіз та подальше вдосконалення інтегрованих послуг. У *Яворівському* районі, наприклад, результати роботи мультидисциплінарної команди щодо протидії домашньому насильству фіксуються епізодично та без стандартизованих критеріїв оцінювання.

Важливим системним викликом залишається також недостатнє залучення громадських організацій, потенціал яких може значно підсилити інтегровані послуги – особливо у сферах психосоціальної реабілітації, підтримки ветеранів, роботи з сім'ями військовослужбовців. У більшості сільських громад співпраця з ГО має епізодичний або формальний характер, що знижує загальну ефективність соціальної підтримки (див. *Таблицю 2.4*).

Таблиця 2.4

**Основні проблеми інтеграції соціальних послуг у громадах  
Львівської області**

| <b>Категорія проблеми</b>                      | <b>Типові прояви</b>                                    | <b>Приклади громад</b>                          |
|------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| <i><b>Інституційна<br/>фрагментарність</b></i> | Відсутність протоколів,<br>паралельність дій            | Самбірський район                               |
| <i><b>Ресурсна нерівність</b></i>              | Обмежений бюджет,<br>недостатня<br>інфраструктура       | Східницька,<br>Меденицька                       |
| <i><b>Кадровий дефіцит</b></i>                 | Відсутність психологів,<br>юристів, кейс-<br>менеджерів | Новокалинівська,<br>Добромільська,<br>Хирівська |
| <i><b>Недостатня<br/>цифровізація</b></i>      | Паперовий облік,<br>відсутність єдиної бази<br>даних    | Золочівський,<br>Червоноградський<br>райони     |
| <i><b>Нестабільність<br/>фінансування</b></i>  | Залежність від грантів,<br>зупинка програм              | Львівська, Стрийська,<br>Трускавецька           |
| <i><b>Слабкий моніторинг<br/>якості</b></i>    | Відсутність індикаторів<br>результативності             | Яворівський район                               |
| <i><b>Низька участь ГО</b></i>                 | Недостатня співпраця з<br>громадським сектором          | Більшість сільських<br>громад                   |

*Джерело: сформовано автором на підставі [2; 4; 60]*

У контексті виявлених проблем, на нашу думку, доцільним є впровадження структурованої моделі інтеграції, що поєднує *інституційні, організаційні, кадрові та цифрові ресурси* громади. Модель включає *шість* логічно взаємопов'язаних компонентів, що формують цикл підтримки: *первинне звернення, комплексне оцінювання потреб, роботу мультидисциплінарної команди, планування втручання, реалізацію послуг та моніторинг результативності* (див. Таблицю 2.5)

Таблиця 2.5

**Модель інтеграції соціальних послуг у громадах Львівської області**

| <b>Компонент</b>                          | <b>Зміст</b>                                   | <b>Учасники взаємодії</b>                 | <b>Приклади реалізації</b>                             |
|-------------------------------------------|------------------------------------------------|-------------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| <b><i>Первинне звернення</i></b>          | Єдиний «вхід» у систему, маршрутизація клієнта | ЦСС, ЦНАП, ССД, ПМД, старостинські округи | Самбірський район – узгодження маршруту між службами   |
| <b><i>Комплексне оцінювання</i></b>       | Ідентифікація потреб, аналіз ризиків           | ФСР, психолог, лікар, педагог, юрист      | Дрогобицький район – оцінка сімей військовослужбовці в |
| <b><i>Мультидисциплінарна команда</i></b> | Координація дій, розподіл відповідальності     | Соціальні служби, освіта, медицина, ГО    | Львівська, Трускавецька, Стрийська громади             |
| <b><i>План втручання</i></b>              | Визначення цілей, строків, заходів             | МДК, родина, заклади освіти та медицини   | Стрий – плани для сімей ВПО                            |
| <b><i>Надання інтегрованих послуг</i></b> | Реалізація комплексних заходів                 | ФСР, психологи, лікарі, педагоги, юристи  | Львів, Трускавецьк – допомога ветеранам та сім'ям      |
| <b><i>Моніторинг і корекція</i></b>       | Аналіз результатів, корекція плану             | МДК, цифрові інструменти                  | Яворівський район – потребує вдосконалення             |

*Джерело:* сформовано автором на підставі [50; 51; 54]

Узагальнюючи, можна констатувати, що проблеми інтеграції соціальних послуг у Львівській області мають комплексний характер і взаємопов'язані між собою. Інституційна несинхронізованість посилюється ресурсною та кадровою неспроможністю, а недостатня цифровізація ускладнює моніторинг та міжвідомчий обмін інформацією. У громадах із вищим рівнем організаційного та фінансового потенціалу інтеграційні моделі функціонують стабільніше, тоді як громади з низькою спроможністю демонструють фрагментарність та обмеженість застосовуваних підходів.

Таким чином, подолання проблем інтеграції потребує не лише координаційних рішень, але й стратегічного нарощування ресурсів громади: кадрових, фінансових та цифрових. Саме це визначатиме спроможність територіальних громад забезпечити доступні, комплексні та ефективні соціальні послуги для всіх категорій населення.

#### **2.4. Позитивні практики інтеграції соціальних послуг (на прикладі громад Львівської області)**

Ефективний розвиток системи соціального захисту на рівні територіальних громад вимагає не лише глибокого аналізу існуючих проблем інтеграції соціальних послуг, а й окреслення результативних практик, які підтверджують можливості успішної міжвідомчої взаємодії. Досвід громад Львівської області свідчить, що, попри наявні організаційні та ресурсні виклики, частина громад змогла сформувати дієві інтеграційні механізми, побудовані на принципах комплексності, партнерства та орієнтації на потреби населення.

Узагальнення цього досвіду дає підстави виокремити три основні напрями позитивної інтеграційної практики: *організаційно-управлінські рішення, кадрові та міжвідомчі інновації*, а також *цифровізацію та інфраструктурні трансформації*. Саме такі підходи засвідчують, що успішна інтеграція соціальних послуг стає можливою за умови стратегічного планування, розвитку партнерств і системних інвестицій у місцеву соціальну інфраструктуру [19].

##### *I. Організаційно-управлінські практики.*

Однією з найбільш ефективних управлінських моделей є створення централізованих систем координації соціальних послуг, що дозволяє мінімізувати дублювання функцій та забезпечити єдиний маршрут клієнта.

Так, *Львівська міська громада* здійснила реорганізацію системи соціального захисту шляхом об'єднання функцій *соціальних служб, Інтегративно-ресурсного центру (ІРЦ), центрів психологічної підтримки, центрів денного догляду та медичних установ* у єдиний координаційний простір. Це дало змогу скоротити час від первинного звернення до отримання послуги, а також сформувати комплексні пакети підтримки для сімей військовослужбовців, осіб з інвалідністю та ВПО.

*Стрийська територіальна громада* запровадила механізм «соціального маршруту», за яким кожен випадок супроводжується визначеним фахівцем, а взаємодія між службами здійснюється на основі протоколів та чітких алгоритмів. Це особливо ефективно у роботі з неповнолітніми, які потребують одночасної підтримки з боку освіти, медицини та соціальних служб.

## *II. Кадрові та міжвідомчі інновації.*

Потужним ресурсом інтеграції є мультидисциплінарні команди (МДК), які забезпечують комплексний підхід до роботи з клієнтом.

*Трускавецька громада* демонструє ефективну модель такої взаємодії, впровадивши МДК у постійний режим роботи. До складу команди входять *фахівці із соціальної роботи, психолог, представники служби у справах дітей, сімейний лікар, юрист*, а також *представники громадських організацій*. Такий підхід дозволив значно скоротити кількість повторних звернень, забезпечити швидке реагування на кризові ситуації та створити єдину систему супроводу сімей із дітьми.

У *Дрогобицькій* громаді ефективно реалізуються програми психосоціальної підтримки та кризового втручання для сімей військовослужбовців. Тут мультидисциплінарна команда працює не лише з випадками, а й здійснює превентивні виїзди, що сприяє ранньому виявленню ризиків та зниженню навантаження на систему соціального захисту.

### *III. Цифрові практики та інфраструктурний розвиток.*

Особливої уваги заслуговують громади, які впровадили цифрові рішення для оптимізації процесу надання соціальних послуг.

Так, *Червоноградська* громада активно застосовує електронний облік звернень, що сприяє зменшенню дублювання даних та забезпечує можливість оперативного аналізу потреб клієнтів. Електронні кейси дозволяють фахівцям працювати з однією інформаційною базою, що суттєво підвищує якість міжвідомчої взаємодії.

У *Львівській міській* територіальній громаді функціонує також електронна система управління послугами, яка включає моніторинг результативності, автоматизований облік отримувачів та інструменти аналізу ефективності втручань. Це дозволяє приймати управлінські рішення на основі актуальних даних і підвищує прозорість використання ресурсів.

### *IV. Взаємодія з громадськими та благодійними організаціями*

Важливою складовою успішної інтеграції є налагоджене партнерство з громадським сектором.

*Львівська* та *Дрогобицька* громади активно співпрацюють з ГО, які спеціалізуються на підтримці ветеранів, реабілітації осіб з інвалідністю, роботі з сім'ями у складних життєвих обставинах. Завдяки такому партнерству громади розширюють спектр доступних послуг без додаткового фінансового навантаження на місцевий бюджет.

Наприклад, у Львові успішно функціонує мережа партнерських центрів для ветеранів та їхніх родин, де психологічні та соціальні послуги надаються у співпраці з ГО «Повернись живим», «Львівський центр надання допомоги учасникам АТО», благодійними фондами та волонтерськими ініціативами [4].

Узагальнення наведених прикладів дозволяє виокремити ключові напрями ефективної інтеграції соціальних послуг, що відображено у *таблиці 2.6*.

Таблиця 2.6

**Узагальнення позитивних практик інтеграції соціальних послуг у  
Львівській області**

| <b>Напрямок</b>                            | <b>Зміст</b>                                               | <b>Приклади громад</b>                  |
|--------------------------------------------|------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|
| <b><i>Організаційні інновації</i></b>      | Централізована система координації, єдиний маршрут клієнта | Львівська, Стрийська                    |
| <b><i>Міжвідомча взаємодія</i></b>         | Постійно діючі МДК                                         | Трускавецька, Дрогобицька               |
| <b><i>Цифровізація</i></b>                 | Електронні реєстри, цифрові кейси, системи моніторингу     | Червоноградська, Львівська              |
| <b><i>Партнерство з ГО</i></b>             | Реалізація спільних програм підтримки                      | Львівська, Дрогобицька, Червоноградська |
| <b><i>Сервісно-орієнтований підхід</i></b> | Комплексні пакети послуг для окремих груп                  | Львівська, Стрийська                    |

*Джерело:* сформовано автором на підставі [3;14; 49]

Позитивні практики громад Львівської області демонструють, що інтеграція соціальних послуг може бути успішною за умови наявності лідерства, стратегічного планування та інвестицій у розвиток кадрового й цифрового потенціалу. Найефективнішими виявилися ті моделі, які поєднують мультидисциплінарність, цифрову взаємодію та партнерство з громадським сектором. Досвід Львівської, Стрийської, Трускавецької та Дрогобицької громад може слугувати орієнтиром для інших громад регіону, які лише розпочинають формування інтегрованих систем соціальних послуг.

### **Висновки до розділу 2**

Системне вивчення організації та розвитку інтегрованих соціальних послуг у територіальних громадах Львівської області дозволяє зробити такі узагальнення.

*По-перше*, встановлено, що реформа децентралізації та оновлення нормативно-правової бази стали визначальними чинниками трансформації

місцевої системи соціального захисту. Територіальні громади отримали основні повноваження у сфері соціальної політики, що спричинило перехід від централізованої моделі до локально адаптованих сервісів, орієнтованих на оцінювання потреб, превентивну роботу та індивідуалізовану підтримку. Формування центрів надання соціальних послуг, запровадження кейс-менеджменту та мультидисциплінарних команд засвідчує становлення сучасної сервісно-орієнтованої моделі соціальної підтримки.

*По-друге*, охарактеризовано інфраструктуру соціальних послуг як багатокомпонентну систему, що включає інституційні, кадрові, матеріально-технічні, інформаційно-цифрові та фінансові ресурси. Саме їх збалансований розвиток визначає фактичну спроможність громад забезпечувати доступні та якісні соціальні послуги. Водночас зафіксовано значну нерівномірність інфраструктурного забезпечення: поряд із громадами, де функціонує комплексна система підтримки, існують малі та сільські громади з обмеженим кадровим, фінансовим і організаційним потенціалом, що зумовлює регіональні диспропорції у рівні доступності послуг.

*По-третє*, визначено основні проблеми, які ускладнюють інтеграцію соціальних послуг на місцевому рівні. До них належать інституційна фрагментарність, ресурсна нерівність, дефіцит кваліфікованих фахівців, недостатній рівень цифровізації, нестабільність фінансування, слабкість систем моніторингу та низький рівень співпраці з громадським сектором. Встановлено, що ці проблеми є взаємопов'язаними та формують комплекс бар'єрів, які стримують розвиток інтегрованих моделей підтримки особи.

*По-четверте*, узагальнення позитивних практик Львівської, Стрийської, Трускавецької, Дрогобицької та Червоноградської громад демонструє, що за умов стратегічного управління, міжвідомчої співпраці, цифрових інновацій та активного залучення громадських організацій можливо вибудувати ефективні й сервісно-орієнтовані системи соціальної підтримки. Найбільшу результативність показали моделі, які поєднують централізовану координацію, роботу

мультидисциплінарних команд, використання електронних інструментів та партнерський підхід до розширення спектра послуг.

Отримані у цьому розділі результати формують наукове підґрунтя для подальшого обґрунтування шляхів удосконалення інтегрованих соціальних послуг у територіальних громадах та розроблення практичних рекомендацій, що стане предметом наступного розділу магістерського дослідження.

## ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів магістерського дослідження свідчить, що інтеграція соціальних послуг є головними чинником ефективності соціальної політики територіальних громад Львівської області в умовах децентралізації та воєнного стану. Поставлену мету досягнуто: проаналізовано теоретичні засади інтеграції, досліджено її практичний стан та окреслено механізми вдосконалення локальних моделей соціальної підтримки.

Передусім уточнено зміст поняття «соціальні послуги» та їх функціональне значення в системі соціального захисту. Доведено, що соціальні послуги становлять основу людиноцентричної політики, спрямованої на профілактику соціальних ризиків та відновлення соціального функціонування осіб і сімей. Базові соціальні послуги виступають мінімальним гарантованим стандартом державної та місцевої підтримки і формують фундамент інфраструктури громади.

Розкрито сутність інтеграції соціальних послуг як багатокomпонентного процесу, що забезпечує узгоджену діяльність соціальної, медичної, освітньої та адміністративної сфер. Інтеграція розглядається через розвиток міжвідомчої взаємодії, застосування кейс-менеджменту та мультидисциплінарних команд, цифрову інтеграцію та оптимізацію локальних ресурсів. Показано, що інтегровані моделі підвищують ефективність, адресність і безперервність підтримки населення.

Узагальнення нормативно-правового поля підтвердило наявність інституційних передумов інтеграції, сформованих на основі законодавства України та урядових регуляцій. Водночас виявлено низку практичних обмежень: неповну узгодженість між документами, недостатню деталізацію міжвідомчих алгоритмів і слабку регламентацію цифрових процесів.

Визначено систему механізмів, що забезпечують результативну інтеграцію: організаційні (єдиний маршрут клієнта, координаційні структури), професійні (кейс-менеджмент, МДК), фінансові (базове фінансування, гранти, міжмуніципальна співпраця), цифрові (електронні реєстри, цифрові кейси), а

також community-based інструменти. Показано, що саме поєднання цих механізмів створює умови для стійкого розвитку локальних систем підтримки.

Встановлено основні бар'єри інтеграції: інституційна фрагментарність, кадровий дефіцит, низька цифровізація, ресурсна нерівність та нестабільне фінансування, обмежені механізми моніторингу якості, недостатнє залучення громадських організацій. Вони формують комплекс перепон, що стримує перехід громад до повноцінної інтегрованої моделі.

Разом із тим систематизовано позитивні практики, які демонструють потенціал інтеграційних підходів: впровадження єдиного маршруту клієнта, стабільна робота мультидисциплінарних команд, активне застосування цифрових інструментів, розвиток партнерства з громадським сектором та формування сервісно-орієнтованих пакетів підтримки для окремих груп населення.

Наукова новизна полягає у поєднанні теоретичного аналізу з вивченням досвіду діяльності громад Львівської області та конкретизації чинників успішної інтеграції на місцевому рівні. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання органами місцевого самоврядування та соціальними службами для вдосконалення інтегрованих моделей соціальних послуг і підвищення якості життя населення громад.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О.М. Денисюк та ін. ; ред. кол.: О. Епель, Т. Лях, І. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с.
2. Беновська Л. Соціальна інфраструктура територіальних громад : інтереси стейхолдерів. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 2 (69). URL: [https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk\\_tntu2021.02](https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.02)
3. Білецький О. Інтеграція цифрових технологій у соціальну роботу : виклики та перспективи. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024. № 1. С. 38-42. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/soc/article/view/2806/2692>
4. Біль М. М. Проблеми та пріоритети проактивної політики розвитку соціальної інфраструктури України: фокус Карпатського регіону: науково-аналітична доповідь / за ред. д.е.н., проф. Т. Г. Васильціва. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2023. 72 с. URL: <https://www.ird.gov.ua/irdp/p20230034.pdf>
5. Державні стандарти соціальних послуг: збірка документів / упор. І. Іванова / за заг ред. І. Маслянікової. Київ : Університет «Україна», 2023. 475 с.
6. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / [Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2020. 153 с. URL: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-v-ukraini\\_0.pdf](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-v-ukraini_0.pdf)
7. Деякі питання діяльності центрів надання соціальних послуг : Постанови Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-%D0%BF#Text>
8. Дікон Б., Халс М., Стабс П. Глобальна соціальна політика. Міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту / пер. з англ. А. Олійник, В. Триліс, В. Паламарчук. Київ : Основи, 1999. 346 с.
9. Дубич К. Реформи соціальних послуг в Україні : сучасний стан і проблеми впровадження. *Аспекти публічного управління*. 2015. Вип. 3. Т.3. С. 64-69.

URL:

[https://scholar.google.com/citations?view\\_op=view\\_citation&hl=uk&user=1lwPtpcAAAAJ&citation\\_for\\_view=1lwPtpcAAAAJ:2osOgNQ5qMEC](https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=1lwPtpcAAAAJ&citation_for_view=1lwPtpcAAAAJ:2osOgNQ5qMEC)

10. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Зверевої. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3491/>
11. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03.05.1996 р. № 994\_062 (поточна редакція від 07.09.2016; ратифіковано із заявами Законом України від 14.09.2006 № 137-V, ВВР, 2006, № 43, ст.418. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_062#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text)
12. Інтеграція. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-12384>
13. Інтегровані соціальні служби : теорія, практика, інновації : навч.-метод. комплекс / автор.-упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та інші. / за заг. ред.: І. Д. Зверевої, Ж. В. Петрович. Київ : Фенікс, 2007. 528 с. URL: <https://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1345188352.pdf>
14. Карітас України. Caritas Ukraine. URL: <https://caritas.ua/>
15. Карпенко О., Спіріна Т., Лехолетова М. Міждисциплінарна взаємодія у наданні соціальних послуг вразливим групам населення. *Соціальна педагогіка : теорія та практика*. 2025. № 1. С. 42-50. URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/51850/2/Karpenko\\_%D0%9E\\_Spirina\\_T\\_Lekholetova\\_%D0%9C\\_Poltava1\\_2025.pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/51850/2/Karpenko_%D0%9E_Spirina_T_Lekholetova_%D0%9C_Poltava1_2025.pdf)
16. Мальтійська служба допомоги. URL: <https://malteser.ua/>
17. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring>
18. Оцінка існуючих моделей та практик соціальної роботи та соціальних послуг на рівні громади. Oxford Policy Management. UNICEF. Партнерство

кожній дитині. 2017. 84 с. URL: <https://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1512630861.pdf>

- 19.Пєша І. В, Сопівник І. В., Вакуленко О. В., Овдій Н. М. Соціальна робота у територіальній громаді : навч. посіб. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2024. 305 с. URL: [file:///C:/Users/911/Downloads/Soc-Robota-Gromadi%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/911/Downloads/Soc-Robota-Gromadi%20(5).pdf)
- 20.Працюємо для перемоги: звіт про волонтерську діяльність ДДПУ за 2 роки повномасштабної війни. 24 лютого 2024. Волонтерська діяльність, Новини. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. URL: <https://dspu.edu.ua/news/pracyuyemo-dlya-peremogy-zvit-pro-volontersku-diialnist-ddpu-za-2-roky-povnomasshtabnoyi-vijny/>
- 21.Про затвердження Державного стандарту догляду вдома : Наказ Міністерства соціальної політики від 13.11.2013 р. № 760. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1990-13#Text>
- 22.Про затвердження Державного стандарту надання притулку бездомним особам : Наказ Міністерства соціальної політики від 13.08.2013 р. № 495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1447-13#Text>
- 23.Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах : Наказ Міністерства соціальної політики від 31.03.2016 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16#Text>
- 24.Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації : Наказ Міністерства соціальної політики від 18.05.2015 р. № 514. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15#Text>
- 25.Про затвердження Державного стандарту соціальної інтеграції та реінтеграції бездомних осіб : Наказ Міністерства соціальної політики від 19.09.2013 р. № 596. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1671-13#Text>
- 26.Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги догляду та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних: Наказ Міністерства

соціальної політики від 09.03.2021 р. № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0856-21#Text>

27. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги консультування : Наказ Міністерства соціальної політики від 02.07.2015 р. № 678. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text>
28. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання : Наказ Міністерства соціальної політики від 01.07.2016 р. № 716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16#Text>
29. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги натуральної допомоги : Наказ Міністерства соціальної політики від 25.03.2021 р. № 147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0589-21#Text>
30. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги перекладу жестовою мовою : Наказ Міністерства соціальної політики від 06.05.2021 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0819-21#Text>
31. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю : Наказ Міністерства соціальної політики від 07.06.2017 р. № 956. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-17#Text>
32. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів : Наказ Міністерства соціальної політики від 30.12.2015 р. № 1261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-16#Text>
33. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики : Наказ Міністерства соціальної політики від 10.09.2015 р. № 912. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15#Text>
34. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання : Наказ Міністерства соціальної політики

від 23.12.2021 р. № 718. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>

35. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги фізичного супроводу осіб з інвалідністю з порушенням зору : Наказ Міністерства соціальної політики від 03.05.2022 р. № 145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0711-22#Text>
36. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг : Наказ Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 р. № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>
37. Про затвердження Порядку установлення диференційованої плати за надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/429-2020-%D0%BF#Text>
38. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
39. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
40. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року : Указ Президента України від 12.03.2021 р. № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>
41. Про Національну стратегію у сфері прав людини : Указ Президента України від 12.03.2021 р. № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>
42. Про організацію надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#n10>
43. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

- 44.Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України: покоління стійкості – 2030» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2025 р. № 840-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840-2025-%D1%80#Text>
- 45.Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>
- 46.Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2024 р. № 922-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#Text>
- 47.Про схвалення Стратегії подолання бідності : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 161-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-2016-%D1%80#Text>
- 48.Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text>
- 49.Система моніторингу та оцінки якості надання соціальних послуг, як чинник вдосконалення управлінської діяльності в установах соціальної сфери : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю «8.232.00.01 - Управління установами соціальної сфери» / Юлія Миколаївна Юр. Львів, 2023. 99 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/9404c238-8725-46cb-95a7-79da4edb6dea>
- 50.Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с. URL: [https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/342003632\\_Sucasna\\_socialna\\_robota/links/5eddf6ae299bf1d20bd86768/Sucasna-socialna-robota.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/342003632_Sucasna_socialna_robota/links/5eddf6ae299bf1d20bd86768/Sucasna-socialna-robota.pdf)

- 51.Слозанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді : теорії, моделі та методи : монографія / за наук. ред. д-ра пед. наук, проф. В. Поліщук. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2018. 382 с.
- 52.Соціальні послуги. Словник із соціальної роботи. SLOVNYK.ME. URL: <https://slovnyk.me/dict/socialwork/96>
- 53.#Спільно до нових послуг. Керівництво із впровадження соціальних послуг для сімей з дітьми в громадах. Ч. 2. Ведення випадку та міжвідомча взаємодія : посібник / упоряд. Дащаківська О.Ю., Стельмах С. С., Максименко К. М. Київ, 2021. 72 с. URL: [https://www.unicef.org/ukraine/media/12711/file/Spilno\\_posibnyk\\_2\\_casemanagement.pdf](https://www.unicef.org/ukraine/media/12711/file/Spilno_posibnyk_2_casemanagement.pdf)
- 54.Сучасні підходи до впровадження інтегрованих соціальних послуг на рівні громади / уклад. І. Єременко. Deutsche zusammenarbeit. KFW. UNICEF. URL: [https://www.unicef.org/ukraine/media/36691/file/Unicef\\_Integrated%20social%20services.pdf](https://www.unicef.org/ukraine/media/36691/file/Unicef_Integrated%20social%20services.pdf)
- 55.Теорія та методи соціальної роботи : довідник для студентів / упор. І. Зубрицький. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2023. 254 с.
- 56.Термінологічний словник спеціальності 232 Соціальне забезпечення / упоряд. Н. В. Сухицька, К. В. Данилюк [Електронне видання]. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 102 с. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5b1e6c8f-3a7d-43b0-bfc7-0088c8add810/content>
- 57.Тертишник В. М. Конституція України : наук.-практ. коментар. вид. 3-тє, доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2024. 486 с. URL: [https://jurkniga.ua/contents/konstitutsiya-ukraini-naukovo-praktichniy-komentar.pdf?srsltid=AfmBOorjr-XHrfMQvAX\\_rWRbcNo0z8591MWhbgRa-yWz7G9zb3ysAB1x](https://jurkniga.ua/contents/konstitutsiya-ukraini-naukovo-praktichniy-komentar.pdf?srsltid=AfmBOorjr-XHrfMQvAX_rWRbcNo0z8591MWhbgRa-yWz7G9zb3ysAB1x)

58. Управління діяльністю соціальних служб : методичний посібник / авт. кол.: Н. Гусак, Н. Кабаченко, В. Назарук, К. Савчук, О. Савчук, Л. Скоропада, Л. Чорній; упорядн.-заг. ред. О. Іванова, Н. Гусак ПРООН в Україні, Проєкт «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». Київ : К.І.С., 2013. 178 с.
59. Участь громадськості в процесі прийняття рішень. Огляд стандартів та практик у країнах – членах Ради Європи. URL: [https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik\\_rekomehdation/civik\\_Europe\\_2016.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_rekomehdation/civik_Europe_2016.pdf)
60. Хірівський Р., Східницька Г., Гаврилюк І. Аналіз рівня спроможності територіальних громад Львівської області в умовах воєнного часу. *Аграрна економіка*. 2024. Т. 17. № 2. С. 44-53. URL: [http://www.agrarianeconomy.lnup.edu.ua/images/docs/ae\\_2024\\_17\\_2/AE-17\\_2\\_5.pdf](http://www.agrarianeconomy.lnup.edu.ua/images/docs/ae_2024_17_2/AE-17_2_5.pdf)
61. Шарлея Р., Каспрук І. Оптимізація публічних послуг та інфраструктури у територіальних громадах України : метод. посіб. для органів місцевого самоврядування. Варшава : Фонд розвитку місцевої демократії ім. Єжи Регульського, 2023. 106 с. URL: <https://hromady.org/wp-content/uploads/2024/04/B8.pdf>
62. Як тримаються малі громади під час війни? Дослідження. Дзеркало тижня. 21 червня 2024. URL: <https://www.irf.ua/yak-trymayutsya-mali-gromady-pid-chas-vijny-doslidzhennya/>
63. Communities and Networks. An official EU website. URL: [https://ec.europa.eu/regional\\_policy/policy/communities-and-networks\\_en](https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks_en)
64. Community based child protection. UNICEF. URL: <https://open.unicef.org/country-info/2580A003882001>
65. Hemerijck A. The Uses of Social Investment. Oxford :Oxford University Press, 2017. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198790488.001.0001>
66. Mapping community-based care and support for people with disabilities and older adults with care needs World Health Organization. European Region.

2025. URL: <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/44e5e40a-ecab-4f8b-b7c3-76d1826cb134/content>

67. Social Service Europe (SSE). URL: <https://www.socialserviceeurope.eu/about-us>

68. The European Social Charter – Social Rights. Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter>

## ДОДАТКИ

### Додаток А

### Витяг із Закону України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 р.

#### № 280/97-ВР

#### Стаття 34. Повноваження у сфері соціального захисту населення

1. До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать:

а) власні (самоврядні) повноваження:

1) встановлення за рахунок власних коштів і благодійних надходжень додаткових до встановлених законодавством гарантій щодо соціального захисту населення;

2) вирішення відповідно до законодавства питань про подання допомоги особам з інвалідністю, ветеранам війни та праці, сім'ям загиблих (померлих або визнаних такими, що пропали безвісти) військовослужбовців, а також військовослужбовців, звільнених у запас (крім військовослужбовців строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу) або відставку, особам з інвалідністю з дитинства, багатодітним сім'ям у будівництві індивідуальних жилих будинків, проведенні капітального ремонту житла, у придбанні будівельних матеріалів; відведення зазначеним особам у першочерговому порядку земельних ділянок для індивідуального будівництва, садівництва та городництва;

*{Підпункт 2 пункту "а" частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 116-VIII від 15.01.2015}*

3) організація для малозабезпечених громадян похилого віку, осіб з інвалідністю будинків-інтернатів, побутового обслуговування, продажу товарів у спеціальних магазинах і відділах за соціально доступними цінами, а також безоплатного харчування;

4) вирішення питань про надання за рахунок коштів місцевих бюджетів ритуальних послуг у зв'язку з похованням самотніх громадян, ветеранів війни та праці, а також інших категорій малозабезпечених громадян; подання допомоги на поховання громадян в інших випадках, передбачених законодавством;

5) звернення до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, чи його територіального органу про порушення суб'єктом господарювання законодавства про працю та зайнятість населення;

*{Пункт "а" частини першої статті 34 доповнено підпунктом 5 згідно із Законом № 1320-IX від 04.03.2021}*

б) делеговані повноваження:

1) підготовка і подання на затвердження ради цільових місцевих програм поліпшення стану безпеки і умов праці та виробничого середовища, територіальних програм зайнятості та заходів щодо соціальної захищеності різних груп населення від безробіття, організація їх виконання; участь у розробленні цільових регіональних програм поліпшення стану безпеки і умов праці та виробничого середовища, зайнятості населення, що затверджуються відповідно районними, обласними радами;

*{Підпункт 1 пункту "б" частини першої статті 34 в редакції Закону № 969-IV від 19.06.2003}*

2) забезпечення здійснення передбачених законодавством заходів щодо поліпшення житлових і матеріально-побутових умов осіб з інвалідністю, ветеранів війни та праці,

громадян, реабілітованих як жертви політичних репресій, військовослужбовців, а також військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, сімей, які втратили годувальника, багатодітних сімей, громадян похилого віку, які потребують обслуговування вдома, до влаштування в будинки осіб з інвалідністю і громадян похилого віку, які мають потребу в цьому, дітей, що залишилися без піклування батьків, на виховання в сім'ї громадян;

2<sup>1</sup>) вирішення відповідно до законодавства питань надання соціальних послуг особам та сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, забезпечення утримання та виховання дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах;

*{Пункт "б" частини першої статті 34 доповнено підпунктом 2<sup>1</sup> згідно із Законом № 936-VIII від 26.01.2016}*

3) вирішення відповідно до законодавства питань про надання пільг і допомоги, пов'язаних з охороною материнства і дитинства;

4) вирішення у встановленому законодавством порядку питань опіки і піклування;

5) подання відповідно до законодавства одноразової допомоги громадянам, які постраждали від стихійного лиха;

6) вирішення відповідно до законодавства питань про надання компенсацій і пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, в інших випадках, передбачених законодавством;

7) організація проведення громадських та тимчасових робіт для осіб, зареєстрованих як безробітні, а також учнівської та студентської молоді у вільний від занять час на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до комунальної власності, а також за договорами - на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до інших форм власності;

*{Підпункт 7 пункту "б" частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5067-VI від 05.07.2012}*

8) здійснення контролю за охороною праці, забезпеченням соціального захисту працівників підприємств, установ та організацій усіх форм власності, у тому числі зайнятих на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці, за якістю проведення атестації робочих місць щодо їх відповідності нормативно-правовим актам про охорону праці, за наданням працівникам відповідно до законодавства пільг та компенсацій за роботу в шкідливих умовах;

*{Підпункт 8 пункту "б" частини першої статті 34 в редакції Закону № 969-IV від 19.06.2003}*

9) участь у соціальному діалозі, веденні колективних переговорів, укладенні територіальних угод, здійсненні контролю за їх виконанням, вирішенні колективних трудових спорів (конфліктів) щодо підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території; повідомна реєстрація в установленому порядку колективних договорів і територіальних угод відповідного рівня;

*{Підпункт 9 пункту "б" частини першої статті 34 в редакції Закону № 4719-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 379-VII від 02.07.2013}*

10) встановлення відповідно до законодавства розмірів і порядку виплати щомісячної допомоги особам, які здійснюють догляд за самотніми громадянами, які за висновком медичних закладів потребують постійного стороннього догляду;

11) здійснення контролю за поданням відповідно до закону підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності відомостей про наявність вільних робочих місць (посад); організація інформування населення про потребу підприємств, установ та організацій усіх форм власності у працівниках;

12) прийняття рішень про створення на підприємствах, в установах та організаціях спеціальних робочих місць для осіб з обмеженою працездатністю, організація їх професійної підготовки, а також погодження ліквідації таких робочих місць;

*{Підпункт 12 пункту "б" частини першої статті 34 в редакції Закону № 5067-VI від 05.07.2012}*

*{Підпункт 13 пункту "б" частини першої статті 34 виключено на підставі Закону № 5461-VI від 16.10.2012}*

14) здійснення згідно із законодавством заходів соціального патронажу щодо осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також осіб, до яких застосовано пробацію;

*{Пункт "б" частини першої статті 34 доповнено підпунктом 14 згідно із Законом № 3167-IV від 01.12.2005; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}*

15) організація надання соціальних послуг бездомним особам;

*{Пункт "б" частини першої статті 34 доповнено підпунктом 15 згідно із Законом № 563-VII від 17.09.2013}*

16) здійснення відповідно до закону заходів, спрямованих на запобігання бездомності осіб;

*{Пункт "б" частини першої статті 34 доповнено підпунктом 16 згідно із Законом № 563-VII від 17.09.2013}*

17) визначення видів безоплатних суспільно корисних робіт для осіб, яким призначено покарання у виді громадських робіт;

*{Пункт "б" частини першої статті 34 доповнено підпунктом 17 згідно із Законом № 1492-VIII від 07.09.2016}*

18) надання особі, стосовно якої згідно із Законом України "Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей" встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, або членам сім'ї такої особи грошової допомоги, передбаченої частиною п'ятою статті 7 Закону України "Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей";

*{Пункт "б" частини першої статті 34 доповнено підпунктом 18 згідно із Законом № 2010-IX від 26.01.2022}*

19) сприяння зайнятості осіб, стосовно яких згідно із Законом України "Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей" встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення, організація їх професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації;

*{Пункт "б" частини першої статті 34 доповнено підпунктом 19 згідно із Законом № 2010-IX від 26.01.2022}*

20) забезпечення житлом для тимчасового проживання осіб, стосовно яких згідно із Законом України "Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей" встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України.

*{Пункт "б" частини першої статті 34 доповнено підпунктом 20 згідно із Законом № 2010-IX від 26.01.2022}*

2. До відання виконавчих органів сільських, селищних рад, крім повноважень, зазначених у пункті "б" частини першої цієї статті, належить також вирішення питань щодо надання працівникам освіти, культури, охорони здоров'я, іншим категоріям громадян, які працюють у сільській місцевості, встановлених законодавством пільг, а також щодо додаткового фінансового заохочення та забезпечення службовим житлом і службовим транспортом працівників охорони здоров'я, які працюють у сільській місцевості.

*{Частина друга статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2206-VIII від 14.11.2017}*

3. До відання виконавчих органів міських рад міст обласного значення та об'єднаних територіальних громад, крім повноважень, визначених пунктом "б" частини першої цієї статті, належать:

1) здійснення на підприємствах, в установах та організаціях, що перебувають у комунальній власності відповідної територіальної громади, контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення у порядку, встановленому законодавством.

*{Пункт 1 частини третьої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1320-IX від 04.03.2021}*

*{Пункт 2 частини третьої статті 34 виключено на підставі Закону № 1320-IX від 04.03.2021}*

*{Статтю 34 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1774-VIII від 06.12.2016}*

4. До відання виконавчих органів міських рад міст обласного значення та рад об'єднаних територіальних громад, крім повноважень, визначених пунктом "а" частини першої цієї статті, належить забезпечення надання соціальних послуг відповідно до закону.

*{Статтю 34 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2671-VIII від 17.01.2019}*